

הרב מ. י. גוטמן

אבד"ק ליאובה.

מגדולי החסידות

חוברת א

רבי לוי יצחק מברדיטשוב

חייו, פעולותיו ותורתו.

בילגוריי

בהוצאת ובדפוס

נ. קרוננברג

לפ"ק

תר"ץ

שנה

Sefer Migdolej Hachasidus

t. j. Opowieść Cadyków

Druk. N. Kronenberg, Biłgoraj Wojew. Lub. (Poland)

Printed in Poland

מזכרת נצח

לנשמת אאמו"ר הרב הגאון המפורסם רבי
שלום גוטמן הרב ביאסיא

נפטר ביום כ"ה שבט תרפ"ט
בשנת הששים ואחת לימי חייו

נפשו במנוח תלין ובצחצחות עדן שמים תשבע.

(א) בן הרב ר' ישראל אב"ד בסקולען ויאס, (חתן הגאון
ר' יוסף מליטין אב"ד ביאס מח"ס שו"ת ברכת יוסף) בהרב
הק' ר' אריה לייב בהרב ר' אברהם מקרטשוב בהגאון ר' צבי
ראש ישיבה מקרטשוב.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

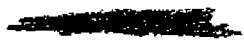

חיייו ופעולותיו

יָשְׁבוּ לָהֶם הַחֲבֵרִיא קְדִישָׁא בִירוּשָׁלַיִם הַקְטָנָה, בְּמַעֲזִיבוֹ, בַּהֲקִלּוֹי
שֶׁל הַבַּעַשׁ"ט. הֵם הִשְׁתַּוְּחָחוּ עַל דְּבַר מַלְחַמַת הַטּוֹב וְהָרַע, הָאוֹר
וְהַחֹשֶׁךְ, הַקְדוּשָׁה וְהַפְּכָה. אוֹר גָּדוֹל זֹרַח בְּעוֹלָם, מוֹרָה גָּדוֹל, מוֹרָה אִמָּה
קָם בַּעַם וְכַח בִּידוֹ לַהֲפֹךְ עוֹלָמוֹת, לַתְּקֵן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי. הוּא יִכּוֹל
לַהֲרִים וּלְהַעֲלֹת אֶת כָּל שֶׁפֶל וְקֶטָן, אֲבֵל הָרַע, הַשֵּׁטָן חוֹגֵר שְׂאֵרֵית
כַּחוּתּוֹ לְלַחֹם נִגְדּוֹ. הוּא מַתְּלֵב בְּחֵלּוֹק אֲדָרְבָּנָן בְּרַבְנֵי הַדּוֹר וְלִוְמֵדּוֹ
וְהֵם מַחֲלִישִׁים כַּח הַשְׁפַּעְתּוֹ וּמְסִיכִים בְּעַד קוֹי אוֹרֵוּ שֶׁלֹּא יִתְפַּשְׁטוּ בְּעוֹלָם
וְלֹא יִחַדְּרוּ אֶל הַנַּפְשׁוֹת הַחַשׁוּכוֹת. וּבִכֵּן, — הִבִּיעוּ הַתְּלָמִידִים דַּאֲגָתָם, מִי
יִדְעַע מָה יִהְיֶה לַיָּמִים יָבֹאוּ?...

וּפְתָאוֹם הוֹפִיעַ רַבִּים לְעִינֵיהֶם. מוֹרֵם הַבַּעַשׁ"ט לְפָנֵיהֶם וּבִיזוֹ
„מִשְׁקָה“ וּמַגְדָּנוֹת. הוּא מַחֲלֵק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים וְתַמְהִיִּם.
מִסְתַּכְלִים הֵם זֶה בְּפָנָיו שֶׁל זֶה וּבִמְבַטֵּי עֵינֵיהֶם יִשְׁאַלּוּ זֶה אֶת זֶה:
מָה יוֹם מִיּוֹמִים? וְהִנֵּה הַמּוֹרָה הַגָּדוֹל בַּעֲצָמוֹ פּוֹנֶה אֲלֵיהֶם וּמְבַאֵר לָהֶם
טַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר:

— נִשְׁמָה גְּדוֹלָה, נִשְׁמָה קְדוּשָׁה יִרְדָּה עֲכָשׁוּ לְעוֹלָם, וְהַנִּשְׁמָה הַהִיא
תִּהְיֶה לְמַלְיָן יוֹשֵׁר וּמַלְמֵד זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל!
וְאוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁבוּ חִיתָה וּפַעֲלָה הַנִּשְׁמָה הַכְּבִירָה הַלּוֹז, הִיָּה רַבִּי
לְוִי יִצְחָק מְבַרְדִּיטְשׁוֹב.

ר' לוי יצחק נולד בשנת ת"ק בעירה הוסקוב (מחוז פשמישל,
גליציה) לאביו הגאון ר' מאיר בהגאון ר' משה מזמושטש. המסרה

אומרת: שלשים וששה דורות שמשו אבותיו של ר' לוי יצחק בכתר הרבנות. אצל אביו זה שהיה גדול בתורה — כמו שנראה מחידושי המובאים בשמו א) — נתחנך רל"י בלימוד גפ"ת, ובהיותו בעל שכל חריף ומחודד יצא שמו לתהלה עוד בימי נעוריו בשם „העלוי מירוסלב“, יען למד זמן מה בעיר זו הסמוכה למקום מולדתו.

הודות לפרסום שמו ושבו נבחר ר' לוי יצחק לחתן להגביר הקצין ר' ישראל ממשפחת פרץ מלוברטוב. בכדי להכיר את אופיה של משפחה ובית זו שבקרבה בלה ר' לוי יצחק שנות עלומיו, ואשר היתה בעזרו שיוכל לעשות הצעדים היסודיים והכי גדולים בהתפתחות והשתלמות נזכיר דברי ה„פרי מגדים“ בהקדמתו לספר „רב פנינים“ של אביו: „אדוני אבי... היה יושב בשבת תחכמוני בק' לוברטוב, קהלה חשובה מספיקים לו ולישיבתו מים ומזון. ובתוכם ארבעה אחים מחשובי ארץ הגבירים יראי ד' מו"ה משה ומו"ה ישראל... והפרישו ממנום ללמוד עם תלמידים הגונים“. בבית זו שבה התאחרו תורה וגדולה במקום אחד עסק ר' לוי יצחק בהשתלמותו הרוחנית. בעירה זו אשר מפני רוב הת"ח שהיו בה נקראה בשם „ירושלים הקטנה“ התרועע ר' לוי יצחק עם רבנים חריפים, גדולי תורה. בדבוק חברים הגונים הוסיף לקח והרבה חכמה ויעלה מעלה מעלה.

לא רחוק מעירה ההיא, כהן פאר ברטשוול הרבי ר' שמלקא, תלמיד מובהק של המגיד הגדול ממיזריטש. אור תורתו ונועם עבודתו של רב זה משכו את לבו הצעיר, הרך, המלא תוס-עלומים וטוהר הנוער, של ר' לוי יצחק. הוא היה אז בן שבע עשרה שנה ובלבו יקד יקוד אשדת וחום אהבת אל חי על כל גדותיה. בחבלי קסס-חן נמשך ר' לוי יצחק אחרי הרבי ר' שמלקא ויבא לבקרו בביתו ולהקשיב לקח מפיו.

ההגדה מספרת: חותנו של ר' לוי יצחק לא היה מן הנוהים אחרי החסידות, לכן היה רל"י מוכרח להסתיר תשוקתו וגעגועיו אל הר"ר שמלקא. אולם לרוב תשוקתו ועוצם געגועי לבו השתנו פניו לרוע ויהי סר וגעף. שאל אותו תותנו: מדוע פניך רעים, חביבי? — חלום רע חלמתי, השיב רל"י. — ומה החלום אשר חלמתי? — חשבתי, אמר רל"י,

א) קדושת לוי עז"ת נח, וישלח, בהעלותך. תנינא בעניגי פורים. כתר תורה בראשיתו. וראה קד"ל קמא סוף קדושת ב' כ': „וזכור אני כשהייתי קטן היה אבי ע"ה משלח על ידי — מתנות לאביונים — לאיזה עניים ולא שלח ע"י משרת כדי לחנך אותי במצוה וכלל בשמחה ובטוב לבב ובצנעא שלא יבוש העני“.

שאני צדיק גמור ולסוף אחלום בכל לילה שאני צריך ליסע להצדיק מרוטשוול בשביל לקנות שלמות. אז הסכים חותנו על נסיעתו להמנהל החסידי מרוטשוול. כאשר בא רל"י אל הר"ר שמלקא, הבין הלז כי ברכה בו, וכי ראוי הוא לשאוב מהמעין הראשי עצמו, מהמקור הראשון כי אז יהיה למופת ולעזר לחסידות, על כן החיש להביא אותו מיזריטשה, אל בית המגיד, מרכז החסידות בתקופה ההיא.

ושם בבית מדרשו של המגיד הגיע ר' לוי יצחק אמנם לנקודת הגובה של השתלמותו הרוחנית. שם התפתחה נשמתו הגדולה והשיגה כל קשוייה ותקניה. אורו של המורה הנאמן האירה את נפשו, אשר חממה את לבו והבעירה נצוצי אש קדש בנשמתו. בחוש פנימי ובהרגשה נפשית הבין רל"י והכיר כי זה המורה האלהי מלאך אלהים הוא. במלים אחרות: איש אלהים, וכי כל דרכיו, שיחותיו ותנועותיו — סמל הקדושה והשלמות, וישם לבו לעמוד ולהתבונן על כל דבר קטן וגדול שראה מרבו. פנקס מיוחד עשה לו, ובו רשם כל דבר ודבר ששמע מרבו והיה מתיגע ועמל להבין כל דבור ודבור שיצא מפיו מורא, פעם לעת תפלת המנחה — כך סיפר רל"י בעצמו — ראיתי על פניו של המגיד זיו וזהר והדר, כמראה הקשת של מעלה בגוונין נהירין, ונפל עלי פחד ורעדה ונפלתי לאחוריי. החזיקו בי בני אדם לסמכני, והם לא ידעו סבת הדבר. כשראה מורי הרעדה שלי, התזיר פניו אל הכותל וסמך ראשו אל הכותל שנים או שלשה רגעים ויחזיר את פניו ושוב לא ראיתי עוד שום דבר. גם בעת פטירת מורי — הוסיף אחר כך לספר — הרגשתי וראיתי זיו וזהר כזה עליו ומה זכיתי שהשגתי את תורתו...

שנים אחדות אחרי זה הורם הרבי ר' שמלקא להיות לרב העדה הנישפורגית, אז קראו את רל"י למלא את מקומו ברוטשוול. זה היה אחרי שנת תקכ"א. חותנו הגביר כבר מט ממצבו ויהי בעל חוב על סכום רב לנסיך העירה, ובכדי שלא ישים אותו הנסיך בבית הכלא, כמנהג העריצים במקרים כאלה בימים ההם, היה רל"י מוכרח לסבב בעיירות לאסוף ממון בשביל פדיונו מידי העריץ. מאורע זה השפיע וגרם שרל"י יקבל עליו משרת הרבנות.

ר' לוי יצחק לא מצא אמנם בעירה זה את המנוחה וההשקט הדרושים לכל נפש גדולה, העומדת בדרך התפתחותה. הימים היו ימי התאבקות החסידים עם המתנגדים ותקופת מלחמתם הכי חזקה. אז

התלקחה המלחמה בין החסידים והמתנגדים ובערה בכל אשה וחומה, ועל ר"י שכבר היה נודע לחסיד רשמו, למשפיע גדול בחסידות ועושה לה נפשות, שמו המתנגדים את פניהם ביחוד. הם הבינו כי ר"י רב כחו להגדיל מחנה החסידים ולרכוש לה בקסם פיו ונועם לקחו, בנגלה ובנסתר, אלפי נפשות, ועל כן נחוץ להחליש כחו, להכריח אותו להפסיק עבודתו לטובת החסידות ואז תחלש החסידות ויתוש כחו בכלל, ומכיון שדבר זה לא יכלו כמובן לפעול בטוב ובפה רק התחכמו נגד ר"י בתחבולות ואמצעים שפלים ומזימים. גרמו לו רעות, חרפות ומצוקות עד דכדוכה של נפש. מדת הרדיפות והמצוקות הגיעו לידי כך עד שהיה מוכרח לברוח רגלי ביום הושענא רבה עם הארבעה מינים בידו לבית אלופו ומידעו ר' ישראל מקוויניץ.

בשנת תקכ"ה נתקבל לרב בזיליחוב (מחוז סידליץ), אבל גם שם לא מצא מנוחה. מתנגדים לא חסרו גם שם והם מררו את חיו וירדפוהו באף ובחמה. מענין מאד מכתבו של בן ה"נועם אלימלך" בדבר מחלוקת זו: „גי"ק הגיעני, ושם נאמר לשאול את פי הקדוש אאמ"ו נ"י נדון המחלוקת שנתעורר בעוה"ז על הרב האי גאון החסיד המפורסם האבד"ק ולחוב נ"י, שאלתי את אאמ"ו נ"י והשיב לי: מה זה החדוש אצליכם? כבר היה לעולמים דברים כאלו: מצינו אברהם אבינו שהפיל אותו נמרוד לכבשן האש... אהא על המבוכה הזאת. ראה עם מי מתקוטטים...?

הדברים האלה דים לעשות לנו מושג נאמן מהרושם שעשו הרדיפות האלה בעולם החסידות, ומה היתה מהלך מחשבתם של החסידים בדבר הזה.

אחרי שש שנים, בשנת תקל"א, נתמנה ר' לוי יצחק לרב „אב"ד וריש מתיבתא" א בעיר פינסק הליטאית. כמובן, נעשה זה על ידי השפעת החסידים הקרליניים שהיתה מצודתם פרושה בסביבה ההיא. ר' אהרן, תלמיד המגיד, כהן פאר בקרלין הסמוכה לפינסק ויפלא נתיבות לחסידות במחוז ההוא. עובדא זו דיה היה לחדד עוד יותר את הריב בין המתנגדים והחסידים. רדיפות ומצוקות, משטמות וכלימות, כל אלה היו גם שם מנת חלקו של ר' לוי יצחק. אבל הוא הסיח דעתו מכל אלה, הפיג צערו והסיח דעתו ממרירות החיים בהשקיעו מחשבתו ורעיונותיו בתורת רבו. ביחוד התחדשה רוחו בקרבו ותשיג מרץ ועזו בבואו בפעם בפעם לבית רבו

להאבק בעפר רגליו ולקבל לקח חדש מפיו. בקוריו התמידים באהל רבו עודדו את רוחו ואמצו את לבו עד שהיה אפשר לו להבליג על יגונו ולהחליף כח להיות עומד כסלע מוצק על משמרתו. בשביל לעשות לנו איזה מושג ממדרגתו ואופי רוחו בעת היותו בפינסק נביא קטע קצר מתוך דבריו של אחד מתלמידיו: „אני, כותב התלמיד ההוא, לא זכיתי לראות המעין הנ"ל — המגיד ממיזריטש — ולשתות בצמא את דבריו, כי אם מהנהר המתפשט מן המעין והיה לנחל שוטף, אצל תלמידו הקדוש שהייתי אצלו, הרב הגאון הקדוש המפורסם מו"ה לוי יצחק מק' פינסק, והייתי אצלו זמן לא כביר וראיתי אותו אור בהיר בשחקים, מופשט ומובדל מכל עניני גשמיות ודבוק בדבקות נפלא בכוונות המצוות ותפלתו נשמעת למרחוק" א.

פעם אחד בהיות ר' לוי יצחק בבית מורו אספו המתנגדים שארית כחם ללחום נגד הרב המפיץ שטת החסידות בעירם. אז עשו הקנטות ותמרורים עצומים לבני ביתו של רל"י, התנפלו על ביתו ויבוזו כל אשר לו. נוסף על זה מנעו מלשלם את השכירות, ויקבלו רב חדש — את זה שהלשין על הרב מליאדי במסירות אצל המלוכה. אז היה רל"י כצפור נודד מקנו, מפנסק לזלחוב, ושוב לפינסק ויתמוגג בעוני ועלבון.

עברו אמנם הימים של צער. שנות ראה בהם רעה חלפו ונגזזו ושעתו הגיעה לחיות חיי אושר וגדולה. בשנת תקמ"ה, מ"ה לספירת העומר והוא אז בן מ"ה שנה נתקבל בפאר והדר לרב העיר הגדולה — ברדיטשוב. „באנו לכאן — אמר רל"י בבואו ליחן את פני העיר — בשלשה פעמים מ"ה, ואנחנו מה"... בברדיטשוב, שהיתה עיר המטרופולית של גליל וז'ינאי היתה יד החסידים תקיפה. על כן יכול היה ר' לוי יצחק למצא בה את המנוחה הדרושה כל כך לנפשו המדוכאה זה כבר, ובה יכול היה להמשיך ביתר שאת ויתר עז את עבודתו המוריה לטובת הפצת החסידות והתפשטותה באין שטן ופגע רע. הודות להשפעתו וחריצותו נעשתה ברדיטשוב מרכז חשוב לחסידות הבעש"טנית. ממנה נפוצו קוי אור החסידות לעירות הרחוקות שבאו עמה במגע ומשא ע"י המסחר, ורבבות אלפי ישראל נהרו בחרדת קדש לעיר זו אך ורק בשביל לבקר בהיכלו של הצדיק ולשמוע לקח מפיו.

בברדיטשוב הגיעה עבודתו של ר' לוי יצחק למרום פסגת השלמות. בתור „רב אבי-בית-דין" היתה השפעתו חזקה ודעתו מכרעת בכל עניני

דת ודין א). בבית מדרשו הנקרא עד היום על שמו למד עם אלפי תלמידים תורת הנגלה בחריפות ועמקות. דור לדור מוסרים בשמו חדושים ובאורים בתוספות ומהרש"א. „זאת ידוע לכל העולם, כותב בנו ר' מאיר, שכמה אלפים תלמידים אשר העמיד אאמ"ו שיחיה, אשר למד עמם חדושי גפ"ת ופוסקים, וגם כן נתלהב לבם לעבודתו ב"ה בשמעם תורתו הקדושה בהדרכה ישרה לעבודתו" א). בכל שבת היה דורש בסעודה השלישית לפני קהל חסידים על דרך החסידות דברים החוצבים להבות ויש, מלאים אהבת ד' ואהבת ישראל. ויש שהיה משלב בדרשותיו אלה דברי מוסר ותוכחה על דברים שהדור נכשל בהם. „בעוה"ר — אמר פעם בדרשת שבת חנוכה — נפוצה פרצה באחינו בית ישראל לשחוק בקארטין וקל בעיניהם דבר זה, אבל הלא יודעים שבכל קארט יש בודאי קליפה גדולה אשר לא ראוי להזכירה. סהדי במרומים שלא לדרוש כונתי רק להסיר מכשול מבני אדם" א)... בחדש אלול היה שולח את השמש שלו בכל יום ויום להזכיר את העם כי ה"מים הנוראים" קרובים ובאים. גם הוא בכבודו ובעצמו לא נמנע מלהתראות כפעם בפעם ברחובות העיר ושוקיה בכדי לעורר את ה"ם למוסר ולאהבת ד'. ביחוד מצא לו כר נרחב לעבודתו בבית התפלה. תפלותיו ושיריו שהיו מלאים רגש קדש ואש לווהט עשו רושם על כל הנמצאים בסביבתו. וגם האדם היותר מגושם וגם נודעזעה נפשו והתעורר לשנות את דרכי חייו והליכותיו למעלותא, לטוב. וזיק רוחני התחיל להתנוצץ בקרב נשמתו. את ביתו הנהיג ר' לוי יצחק בפשטות. לא שרק ולא כהל ולא כל מותרות. אבל פתוחה לרוחה לכל עני ואיש מציק. שם כנויו היה „דערבארימדיגער" (רחמן) וזאת היתה באמת תכונת נפשו הפנימית ימנה רוחו. הצדקה היתה בעיניו עקר העקרין, קדש הקדשים, חשובה וחביבה עליו מכל.

בבואו לתאר את הרושם הנעשה במרום על ידי האדם העוסק במעשה הצדקה יאמר כך: „הוא גורם ששון ושמחה, חסד ורחמים לכל

א) מתקנותיו והנהגותיו נודעו לנו רק אלה: הכהנים צולים לזוכן גם ביו"ט שחל בשבת. כשיש כחן בביהכ"ג בשעת קריאת התורה הוא צולה ראשונה. רק שבעה קרואים בפרשה ולא יותר. חופת נשואים מעמידים אצל בית הכנסת ולא אצל בית המדרש. מלין בביהכ"ג ולא בבית פרטי.

ב) בחר תורה בחקדמות

ג) קדושת לוי מוקד.

העולמות ולכל שרפי הקדש ולכל חיות ואופני הקדש ומלאכי הקדש והיכלות והנשמות"א). כל ימי חייו של ר' לוי יצחק היו שורה ארוכה של עבודה על שדה החסד. הוא עסק בכלי הרף בכל ענפי הצדקה: בתמיכת עניים, בקור חולים, הכנסת כלל ופדיון שבויים, פעמים הרבה כתת את רגליו הוא לסבב על פתחי נדיבים בעירו גם בעירות וכפרים רחוקים לקבץ נדבות ולאסוף מעות להחיות לב נדכאים ושפלים.

הודות לעבודתו ופעולותיו על מזבח אהבת ד' ואהבת ישראל, נעשה ר' לוי יצחק חביב ואהוב להעם כלו. הוא היה דורש טוב לעמו ורצוי לכל אחיו, אשר בצל החסידות יחסיון. כל הצדיקים הגדולים דברו בשבחיו, ה"חווה" מלובלין אמר: "בכל יום אני קובע לי שעה להודות לד' על אשר שלח לעולם הזה נשמה גדולה וקדושה כרבי לוי יצחק". הרב מליאדי אמר: "הקב"ה הוא צדיק מלמעלה ור' לוי יצחק צדיק מלמטה". ואפילו ר' ברוך ממעוזבו זה המבקר החרוף שכל הצדיקים סבלו משבט בקרתו העזה לא יכל להתאפק מלומר על ר' לוי יצחק: "שרפי מעלה מתקנאים בגודל אהבתו ויראתו את האלהים".

ואם ראשי הדור ומנהיגיו רוממוהו כך העם כלו לא כל שכן. מכל עברים באו אליו המוני בני אדם למאות ולאלפים. אלה באו לקבל לקח מפיו בנגלה או בנסתר, ויש בשניהם יחדיו. אלה באו להנות מאתו עצה ותושיה ואלה באו לקבל ברכתו או לדרוש ממנו תרופה ומזור לתחלואיהם, מקצוע שהיה ר' לוי יצחק בקי ומומחה גדול בה. "נסעתי לברדיטשוב — אומר ר' אברהם דוד הרב מבוטשאטש — והיה דעתי בנסיעתי בשביל למוד תוה"ק מהרב בסגנון שמוש ת"ח מובהק בדור בטיול פרדס... ומ"מ היה מקום לומר שהנסיעה היה בה ג"כ תועלת לפרנסה כגון ללמוד ממנו סגולות ורפואות שהיה הרב עוסק בהם"א) כמה היתה ערך תפלתו חשובה בעיני בני דורו נכיר מזה ששלח אליו הרב מליאדי שליח מיוחד להתפלל בעדו, בעת שלקחוהו למאסר.

משא העם הגדול, טרחו ועמלו בשביל פדיון שבויים ושאר עסקי הצדקה, עבודתו בתפלה בכל מאמצי כחו ויותר מכחו, כל אלה יחד גרמו להתמוטטות כחו הגופני. בשנת תקנ"ג, אחרי שמלאו שמנה שנים לעבודת כהונתו בעיר הגדולה לאלהים התרופפו עמודי גוף, רוחו נדהמה ודעתו

(א) קדושת לוי קמא.

(ב) עיר מקדוש סי' ע"ה וראה קדושת לוי, נח, בלק, חזקיה וברכים מכתבי הרופאים.

נחלשה. צדיקי הדור והחסידים שחשבו הדבר לתוצאת איזה קטרוג בשמים עליו, "כי התגרה עם שרי מעלה בשנה ההוא" השתדלו בתפלה ובקשה כי ישיב הצדיק לאיתנו ויתרפא. ככלות שנה תמימה למחלתו נרפא אמנם וימשיך את עבודתו כמלפנים.

חמשה ועשרים שנה שמש ר' לוי יצחק בכתר ה' כנות בברדיטשוב, כל השנים האלה היו לו שנות ברכה, כי מלא בהם את חובתו באמונה בתור רב ובתור מנהיג חסידי. ויהי ביום כ"ה תשרי שנת תק"ע נשבה ארון הקדש. הנשמה הגדולה ששימשה כמה עשירות שנים בתור סניגור ומליץ יושר על עם ישראל נסתלקה מן העולם ועלתה לגבהי מרומים.

פטירתו של הצדיק הברדיטשובי עשתה רושם מיוחד בכל חוגי החסידים. הכל הרגישו כי אבד קברניט מומחה לחסידות. ברוח תום ובסגנון פיוטי המיוחד לחסידים ספרו כי ראו בשעת ה"הלויה" עמוד אש הולך לפני מטתו. ורבי נחמן מברסלוב, שהיה קורא אותו בחייו — "פאר ישראל" אמר אז: "מי שיש לו עינים פקוחות הוא רואה ממש שנכבה אור מן העולם ונעשה חושך". "מצד הצדיק שנסתלק — אמר שוב ר' נחמן — בודאי יוכל להיות שיהיה עמודא דגורא בשעת הסתלקותו כי נסתלק ראש כזה, ראש האמת, ראש של ישראל".

עד כמה מגיעה הערצתו של ר' לוי יצחק בעיני אנשי עיר ברדיטשוב נוכח מזה כי עד היום לא נתנו שוב נזר ה"רבנות" על ראש אדם. כל גדולי התורה וההוראה שבאו אחרי ר' לוי יצחק לנהל את העדה הברדיטשובית, רק תואר דיין ומורה צדק ניתן לו ולא התואר "רב". הם ידעו והאמינו כי אדם שישב על כסאו של הרב ר' לוי יצחק וימשיך את עבודתו לפי דרכו הוא לא ימצאו עוד.

ובית קברו של אותו צדיק נעשה בית תפלה לרבבות אלפי ישראל. כל איש צר ומצוק אשר פגעו הזמן שמו אותו מטרה לחציהם בא ברגש ובחדת קדש אל תוך הבית הזה, מדליק נרות, לעילוי נשמתו של הצדיק, ונשען על זכותו וקדושתו ישפוך שיחו לפני אלהי השמים.

ב.

שירה ורגש

הכלל הוא — אומר הקדושת לוי^א — כששופע על אדם אמונת הבורא מתחיל לשורר ולהודות להשם. ואמונת הבורא, אמונה חזקה, עמוקה ופנימית שפעה וזרמה תמיד בלבו של ר' לוי יצחק, ע"כ היתה נפשו ורוחו מלאה שירה והתפעלות בכל עת. התרגשות עצומה עד בכדי לדבר דברים בלתי רגילים, עד בכדי לבכות בדמעות ולעורר לבבות קפואות היתה בו בר' לוי יצחק. הוא היה לב רגש אשר לו כח להביא אחרים לידי התרגשות והתלהבות כמוהו.

אחד מן הצדיקים דמה את החבריא קדישא — תלמידי המגיד — לגוף אחד: המגיד ר' דוב — הראש; ר' אהרן מטיטוב — יד ימין; ר' ברוך — מעזיבוו — השמאל, והרב מברדיטשוב הוא הלב! צדיק זה כוון באופן נפלא מאד למצא בזה את המלה שעל ידה יהיה לנו מושג נאמן מאפיו של ר' לוי יצחק. רוצה אתה לדעת מה היתה תכונת נפשו והלך רוחו של הרב מברדיטשוב? — הוא היה בחינת לב. הוא היה כלו לב. הוא היה כלו מלא רגש! ברגש מצא את כחו וברגש מלא את משלחת יצירתו בעולם החסידות...

מלבב מאד מה שהיה מזמר בנגון מיוחד לפני התפללו תפלת המוסף דר"ה:

דרי מעלה עם דרי מטה יפחדון וירעדון מאימת שמך, דרי תהום עם דרי שאול ירעשון וירגזון מאימת דיניך, אבל צדיקים ממקום גן עדן ירגזו ויזמרו לשמך! לכן אני לוי יצחק מברדיטשוב באתי לפניך בזפילתי ובקשתי. מה לך אצל ישראל... הלא יש לך כמה כשריים, פריסים, ישמעאלים מדינים אלא מאי? מוכח כי חביבין ישראל שנקראו בנים למקום...

את גודל אהבתו ותמלתו לבית ישראל והתרגשותו בבואו לעורר

רחמים על עמו נוכח להכיר ביותר מזה שהיה אומר בנגון נפלא מלא השתפכות הנפש באמצע תפלת זכרונות לפני הכתוב „הבן יקר לי אפרים“:

פעם אחת, קודם ר"ה, באה אלי אשה אחת בוכיה במר נפשה. שאלתי: מדוע תבך? השיבה לי: „ראשי כואב מאד!“. אמרתי לה: אם תבכי הלא יכאב לך יותר. ענתה האשה: „ואיך לא אבכה, והנה הימים הנוראים באים ומפחדת אני על בני יחידי שמא לא יזכה בדיון“. השבתי לה: „כל אב מרחם על בנו ובפרט על בן יקר כזה כמו שכתוב הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים... רחם אבחנו נאום ד'!“.

התרכזות מחשבותיו בדבר פרסום מלכות שמים בעולם, בולטת למדי ממאמרו פעם ביוה"כ לפני תפלת נעילה: „נפוליון קיסר צרפת מתפאר בלבו לומר שהעולם כלו שלו הוא; ואני לוי יצחק מברדיטשוב אומר: יתגדל ויתקדש שמיא רבה“...

ביחוד בולטים שאיפות לבו הטהור מתפלתו, יותר נכון תחנתו שהיה רגיל לאמרה בכל מוצש"ק לפני „הבדלה“ בשפה הורגונית: גאט פין אברהם פין יצחק אין פין יעקב באהיט דיין ליעב פאלק ישראל פין אלים בייזין אין דאנים לויב, אז דער ליעבער זי"ם געהט אוועק, די וואך זאל צו אונז קימען צו אמונה שלמה, צו אמונת חכמים צו אהבת חבדים, צו אהבת הבורא ב"ה. מאמין צו זיין בשלש עשרה עקרים שלך ובגאולה קרובה ב"ב ובתחיית המתים ובנבואת משה רבינו ע"ה. רבש"ע די ביזט דאך הנותן ליעף כח גיב דיינע ליעבע יודישע קינדערליך אויך כח דיר צו לויבען און-נור דיר צו דיענען, אז דיע וואך זאל אונז קימען צו געזונד אין צו מול אין צו הצלתה אין צו ברכה אין צו חסד און צו בני חיי ומזוני לנו ולכל ישראל וגאמר אמן.

סגוריא

I

כתוב בתנא דבי אליהו — כך כותב הקדושת לוי X — דמצוה לספר שבחן של ישראל, ויש להשי"ת נחת רוח מזה שמספר בשבחן של ישראל, ונראה הטעם משום דאסור להסיח דעת מתפלין ומצוה על כל אדם לעסוק תמיד בתפלין, דהיינו תפלין דמארי עלמא שכתוב בהם שבח של ישראל... והוא, ר' לוי יצחק, מחפש ומבקש בכל הדרכים וכל האמצעים למצא מקום וסבה להראות ולספר שבחן של ישראל: בימי השוק בבוקר השכם ראו אותו מסבב בין האנשים אשר שכבו ישנים סמוך לעגלות סחורותיהם, בידו אחז בקבוק י"ש והוא מעורר את הישנים ומבקשם לשתות. הנכרים קבלו תיכף מידו הכוס בשמחה והריקוהו לפיהם, והיהודים הצטדקו כי עדיין לא נטלו ידיהם ולא התפללו. הדבר הזה כבר היה די לפניו לדבר בשבחם וצדקתם של ישראל.

בערבי פסחים היה מסבב בבתי האפיה אחר זמן שרפת חמץ ומבקש שימכרו לו ככר חמץ. כמובן לא מצא בשום מקום, למרות הבטחתו לשלם הרבה יותר מן השער הקצוב. אחר זה הלך לחנות ובקש שימכרו לו מן הסחורות שמחו"ל, שאסור להביאם למדינה ע"פ דינא דמלכותא. בתחלה סרבו לפניו ואמרו שאין להם. וכאשר רק הבטיח לשלם במיטב נתנו לו. אז מצא מקום להראות צדקת ישראל ואהבתם למצות המקום. משפטי המלוכה אינם נשמרים למרות כל השומרים והממונים הרבים שמשיגים על זה. ודבר אלהי ישראל לבער החמץ דיו שלא ימצא באמת בשום בית ישראל כל חמץ.

לפני תפלת „כל נדרי“ היה נכנס לבית מדרשו מלוכש בקיטיל וטלית בפישוט ידים ורגלים, מחזה שהיה מטיל אימה והתעוררות גדולה על ההמון, והיה אומר:

רבש"ע: אלו אמרת לעכו"ם כי מצוה לאכול ולשתות כל היום שלפני יום הקדוש ודאי היו כלם שותים לשכרה ולא היה בערב זה אפילו מנין אחד להתפלל לפניך, רק עמך ישראל הוא עם קדוש: אין אחד מהם שכור, אין אחד שאכל יותר מדאי, כלם נקבצו ובאו לביהכ"נ ועומדים יחפים לפניך.

מסרה אחרת מוסרת לנו נוסח אמירתו כך:

רבש"ע! נתת לנו יום העשור לתענית ולכפרה, ונתת יום התשיעי לאכילה ולשתיה ולשמחה. ראה עמך ישראל כלם כאחד נמצאים בביהכ"נ, לא נפקד מהם איש, אין אחד מהם שכור נרדם מיינו ואין אחד מהם שוכב בבית מחמת אכילה גסה. כלם עומדים לפניך. היש לך עוד אומה כזו?! פעם בעת השוק הגדול — כך ספר בעל נכדתו הצדיק מנסחיו — לקח רל"י בחצי הלילה מאכל ומשתה והלך לשוק. הסוחרים היו כבר ישנים ותרדמה עמוקה נסוכה על פני הכל. העיר הרב יהודי אחד ואמר לו: אכול ושתה. חפץ אנכי לאכול ולשתות — ענה היהודי — אבל אין לי מים ליטול ידי. כן השני וכן השלישי. לסוף פנה הרב לנכרי אחד. הלך חטף מיד. ואכל ושתה כסוס. חזר הרב בשמחה לבית מדרשו, פתח דלתות הארון ואמר: רבש"ע, מה בין בני עמך ובין בני נכרים. מה שונים אלו מאלו! העוד יש לך טענות ותביעות עליהם? העוד תחשוב כי לך ד' הצדקה?!

פעם ראה בעל עגלה אחד עטוף בטלית ותפלץ ומושח גלגלי מרכבתו בזפת. לו ראה זאת אדם אחר היה מתמלא חמה והיה מחרף ומבזה את זה. לא כן עשה רל"י. „רבש"ע — אמר רל"י — עד היכן מגעת אהבתו של יהודי אליך, גם בשעה שהוא מושח אפני מרכבתו לא יטיח דעתו ממך ולא ישכחך!"

II

ש שני בחינות במוכיה — אומר הקדושת לוי א — : אחד, שמוכיה בדברים טובים, דהיינו שאומר לכל איש ישראל גודל מעלתו ומקום מקור מחצב נשמתו... וגודל הנחת רוח אשר להבוי"ת כביכול... וגודל השמחה בכל העולמות בעשות איש ישראל מצות הבורא ב"ה... ויש שמוכיה את ישראל בדברים קשים ובדברי ביושים..."

והחילוק שביניהם — הוא אומר הלאה — : „זה שמוכיח את ישראל בדברים טובים... ראוי הוא להיות מנהיג על ישראל. וזה שמוכיח את ישראל בדברים קשים אינו בבחינה הזאת“.

והוא ר' לוי יצחק בשביל מה זכה להיות שמו גדול וקדוש בעיני עמנו, לא בשביל שדבר תמיד להעם דברים טובים ונעימים, דן אותם לכף זכות והמליץ טוב עליהם?

הוא אשר הורה שכל אדם צריך לחזק בלבו אמונה זאת: שבודאי אין הקב"ה מואס בשום אופן ונפלת עמו ישראל. אף שהקב"ה נקרא הגדול הגבור והנורא... אעפ"כ יקר בעיניו דבורים של עמו ישראל אפילו מי שהוא ח"ו בדיוטא התחתונה, אעפ"כ מגיע מזה תענוג להבורא ב"ה^א, הבין להרים ערך תפלתו של אותו הבעל-עגלה שמשח אפני עגלתו בעת תפלתו, וברוח חכמה הרים כפיו לשמים ואמר: רבש"ע! ראה כמה גדול כחו של היהודי, אפילו בשעה שהוא מושח אפני מרכבתו אינו שוכח בך!

„האדם — יאמר עוד ר' לוי יצחק^א — צריך לעבוד את הבורא... וללמד זכות על ישראל ושלא לצער לשום אדם מישראל“.

„צריך האדם לשמור הדבור מאד... רק ללמד זכות על ישראל“^א. „והפה לא נברא רק לדבר דברי תורה וללמד זכות על ישראל“^א. והוא חושב זאת למשלחתו המיוחדת, ועוסק כל ימיו באידיאל זה ללמד זכות על ישראל. „הקב"ה מהפאר בעמו ישראל — הוא אומר^א — שמסגלים תמיד מעשים טובים ואף שלפעמים הם הולכים בשוקים וברחובות לבקש את שאהבה נפשם, עכ"ז כל כונתם לשם שמים: שאם ירויחו איזו ממון מפורין ממנו לצדקה ולענג שבתות וי"ט ולישב בשבת תחכמוני כאשר יהיו צרכיהם מוכנים“^א.

„יש ללמוד זכות על ישראל, מה שאינם עושים רצון הבורא בתמידות כמלאכים: מחמת שהם טרודים בפרנסתם“. ואברהם אבינו נתן למלאכים לאכול להראות להם הצטרפות בשר ודם כדי שלא ילמדו חובה על ישראל.

כן, הוא רואה את ישראל תמיד זכאים ודורש תמיד בזרוע את זכותם והרמת קרנם מאת האלהים.

רבש"ע! — אמר פעם רל"י כיום כפור — מחול לענותיהם של ישראל. באם לאו אגלה את הסוד שאתה מוכתר, כביכול, בתפלין פסולין.

(א) שם ריחי. (ב) שם וארא. (ג) שם. (ד) שם בא. (ה) קדושת לוי שו"ש. (ו) שם פנחס.

בתפלין שלך כתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ואם לא תמחול עונותיהם, אינם נקראים גוי אחד.

פעם אחרת ביום ראש השנה הפנה את פניו כלפי השמים ואמר ברגש: רבש"ע! אם תכתוב את עמך ישראל בספר החיים — מוטב, כי פקוח ונפש דוחה שבת ויו"ט. ואם לא, הרי אני לוי יצחק הרב מברדיטשוב אוסר עליך את הכתיבה ביום טוב.

לפי דעתו של הרב מברדיטשוב — אמר רבי ברוך ממעזיבז — לא יצא הקב"ה ידי חובתו אף נגד יהודי אחד.

אהבתו לישראל היתה בל כך גדולה עד שאפילו על פושעי ישראל היה מלמד סנגוריא ומהפך בזכותם.

פעם הלך בט"ב ברחוב. סגש באיש הולך ואוכל. א"ל הרב: ודאי שכחת כי היום ט"ב?

— לא! ענה הלוי.

— אולי אינך יודע שבט"ב אסור לאכול?

— יודע אני!

— אבל בודאי יש לך חולשת הלב וקשה עליך התענית?

— לא, ענה האיש, בריא אנכי ואין התענית מזיק לי.

נשא הרב עיניו לשמים ואמר: רבש"ע, ראה עד היכן מגיעה מדת אהבת האמת של עמך ישראל. אפילו האיש הלזה שהוא עובר עברה אינו רוצה לשקר, ובכל נסיונותי להצדיקו בפני הוא אינו רוצה להוציא דבר שקר מפיו.

ד.

תורתו

הספר קדושת לוי איננו ספר מלא סודות ורמזים כשאר ספרי החסידות. אם יש בספרות החסידות ספר שאין בו סודות ורמזים וסתרי תורה, אז אין זה אלא ה"קדושת לוי".

בכלל אין אנו מוצאים ב"קדושת לוי" רעיונות חדשים ומחשבות

(א) כיוצא מן הכלל הם חידושי בפרשת תרומה. בבואו לדבר על כלי המקדש שם נאלץ לרמז כי יש כאן ענינים גבוהים ורמים שאי אפשר לפרשם בשפה מובנת לכל קורא והוא מסיים פעם ודוק היטב, ושתי פעמים: ודוק כי דברים עמוקים הם מה שלא נמצא כאלה בכל הספר.

לא שמענום תמוּל שלשום. עקרי הרעיונות המובעים בספר זה כבר נתבטאו בספרי גדולי החסידות הראשונים. אבל הלא באמת אין העיקר מה שנאמר אלא אין שנאמר. ואיכות האמירה בספר זה היא שונה לגמרי מאמירת רעיוני החסידות בספרי הצדיקים זולתו. רוב ספרי החסידות נכתבו על ידי אחרים, על ידי אנשים ששמעו באזנם את המחשבות ההם וערכום על הנייר אבל לא נבעו ממעמקי לבם ומתהומי נפשם. פה אנו קוראים רעיונות שזרמו ממעין חי, מכלי ראשון. חום היצירה ולהב ההויה מרגשת בהם, ולהם הסברה עממית נפלאה שאין למעלה הימנה. גיכר הוא שאין המחבר הזה כותב לשם „דרוש וקבל שכר“, בשביל „להראות חזותו לרבים“ ולהראות ידו החזקה בתורה ובחכמת הנסתר, כי אם כמורה גאמן הוא יושב לפני ההמון הגדול ודורש לפניהם תורת חיים, דרכי חיים וארחות מוסר. באהבה עמוקה הוא מלמד את העם, את כל העם – הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו.

הספר קדושת לוי הוא בשלשה חלקים :

החלק הראשון על עניני פורים וחנוכה וכללות הנסים. באו בו גם באורים על אגדות „סבי דבי אתונא“, ומאמרים שונים מאביו הגאון ר' מאיר, ומבניו רבי מאיר ור' ישראל מפינקוב. ספר זה נדפס פעם ראשונה בברדיטשוב ע"י נכדו ר' יוסף. לפני מונח בתוצאה מאוחרת : לבוב 1850. החלק השני על חמשה חומשי תורה, בסופו השמטות ולקוטים שונים. לפני מונח התוצאה הראשונה שנדפסה בשנת „לישראל“ – תקע"א. בשער הספר נדפס : „אשר השאיר אחריו ברכה ה"ה כבוד אדונינו מורינו ורבינו גאון עוזינו ה"ה הרב הגאון האמתי איש אלהים רבן של כל בני הגולה המפורסם בכל קצוי ארץ כבוד שמו קדוש מוהר"ר לוי יצחק זצלה"ה שהיה אב"ד ור"מ דקהלותינו יע"א ודק"ק זעליחוב והגלילות... הובא לבית הדפוס ע"י בן המחבר ה"ה הרבני המופלג הותיק מו"ה דוב בער נ"י וע"י נכדו ה"ה הרבני המופלג החריף ושנון הותיק מו"ה יוסף נ"י בן המנוח הרב הגאון מו"ה מאיר זצלה"ה, וע"י נכדיו ה"ה בניו של הרב המאוה"ג החסיד המפורסם מו"ה ישראל נ"י אבד"ק פיקוב יע"א ושאר קהלות“. מעבר השני של השער באה הקדמה קצרה מבני המחבר, הם מביעים תקותם כי „בודאי מדברי קדשו יתגב

לבבות ישראל לעבוד את ד' באמת כאשר [היה] עם לבבו הטהור כל ימי חייו. בסיום דבריהם הם אומרים: „בטוחים אנחנו שזכותו יגן על כל ישראל בכלל ובפרט כאשר היה תמיד בקשתו על טובות כלל ישראל, כן ימלא ד' בקשתו לטוב כל ישראל אמן. הספר הזה נדפס בכמה עשרות מהדורות, וכמעט שאין בית חסידי שלא ימצא בו ספר זה.

החלק השלישי קונטרס קטן הכמות על פרקי אבות. נדפס בלבוב שנת תרכ"ג. בשער הספר נאמר שנמצא בכת"י בתוך אוצרות כתבי קדשו של תלמידו המגיד מקוזניץ. עוד נדפס ממנו ספר קטן הכמות על „ששה זכירות בכל יום“.

רבי לוי יצחק משתמש בספרו בפסוקי התנ"ך, באגדות חז"ל, בספר הזהר, פרדס רמונים לרמ"ק, בכתבי האר"י א, ספר יצירה ב, פירוש הראב"ד לספר יצירה ג, בחבה מיוחדת הוא בוחר לבנות דבריו על דברי הרמב"ן. להרמב"ן הוא מתייחס ברגש של רוממות קדש, וכמעט שאין פרשה שלא יזכיר בה את הרמב"ן. בודאי דברי הרמב"ן עמקו מחשבותיו — הוא קורא במקום אחד — ואין לנו חלושי דעת כמונו בינה להשיגם י... כן הוא מזכיר את ספר החנוך לרא"ה ה, ספר חסדי ד' ח משנות חסידים י, אור החיים ח, סדר הדורות י, סוד החשמל לר"י גיטליא י, סי' המורה יא, 12.

מענין מאד סגנון לשונו בסיום הפרק הרביעי מקד"ל קמא: „כ"ז כתבנו מלמוד גפ"ת והוא נכון. והשי"ת יעזור לי שיצא לאור החבור גפ"ת, אשר בחדוד גפ"ת עושין נ"ר ליוצרנו, ומצפה אנכי לחסדי הבובה שיזכה אותי שיצא לאור חבורי גפ"ת“.

ה.

עבודה

תפלתו של הרב מברדיטשוב היתה בהתאמצות כל הכחות, בבטול הרגשת היש קרוב לכלות הנפש. כזאת היתה עבודתו בכלל. בכל מצוה ומצוה הבאה לידו השקיע כל כחו ומאודו, כל נשמתו, „כשאדם עושה מצות ומתפלל בכחות גדולים עד שהוא עף מאד — הוא אומר

(א) קדושת לוי, בא, בשלח, לקוטים: (ב) שם וישלח. (ג) שם שמות. (ד) קדושת לוי קמא קדושה שלישית. (ה) קדושת לוי עה"ת חקת. (ו) שם ויצא. (ז) שם ויחי. (ח) שם בשלח. (ט) לקוטים ד"ה תיקון. (י) ק"ל קמא קדושה ב'. (יא) ק"ל קמא ק' ב'.

בספרו — מעט מעט יכול להיות שיוסר מעליו חמריותו ואז שורה עליו רוח הנאצל מאתו יתברך⁷³ ולתדבק ברוח הנאצל ובאור האלהי הלא זאת היתה מגמתו ושאיפתו בכל המעשים והעובדין, בכל לבו שאף להשיג „בחינת דבקות, בחינת בטול במציאות — וזה בחינת מדרגת הנביאים שהיו כמשתגעים“⁷⁴. על כן היתה תפלתו בהתלהבות היותר אפשרית, וקולו היה חוצב להבות אש, עד שכל לב היה נמס וכל שומע נתפעל ונתעלה גם הוא. ויש שמרוב השתפכות הנפש היה בוכה בדמעות בעת תפלתו „כי כשאדם פועל בבכיותו אזי הדמעות שלו עושים רושם“ (ג). מדה זו היתה מורשה ממנו לנכדו הצדיק ר' פנחס מניגרעשט, אשר עוד רבים בינינו ששמעו תפלותיו, וכלם מעידים על הרושם הנפלא שעשו תפלותיו — שהיו בהתלהבות גדולה ולרוב בבכיות מעמקי הנפש — על לבות השומעים.

וכן כשבא דבר מצוה לידו או ראו עין בעין עוצם אהבתו וחבת הקדש שלו לדבר ד'. בלילי סוכות היה עומד כל הלילה ומצפה שיאיר הבוקר ויוכל לקיים מצות ארבעה מינים, וכשנכנס לסוכה ונטל הד' מינים בידו נשקם נשיות חמות מלאות התמכרות ודבקות, מספרים שפעם ברצותו ליקח האתרוג מאורנו היה כל כך שקוע במחשבותיו ותשוקת המצוה בערה כל כך בלבו עד ששכח כי מחיצה של זכויות מפסקת ושבירה, פעם בהלכו לשאוב מים למצת מצוה, היה כל כך במדרגת התפשטות הגשמיות ושכחת עצמו עד שנפל לבאר אך לא היו המים עמוקים והעלוהו חי. בקצרה, ההתלהבות היתה תמיד נר לרגלו והדבקות אור לנתיבתו. „שעל ידי המצות שאנו עושים בהתלהבות גדול בחשק עצום אנו נדבקים בפנימית המצוה שהוא אש לבנה, ונרחקים מהחומר, וכפי גודל התלהבות כן הוא ההתרחקות מן החומר, ובא יותר „השגת הבורא“ (קדושת לוי לקוטים)

אמנם כן, „כפי גודל ההתלהבות כן הוא ההתרחקות מן החומר“ ובכן כמו זר נחשב לר' לוי יצחק איך יהיה האדם דבוק בשעת התפלה בעניני החמר, אין זאת כי אם מלות התפלה לא חדרו אל לבותם, הם

(א) קדושת לוי ויגש, כזה היה גם הצדיק ר' חיים מאיר יחיאל ממגלניצא נכד המגיד מקוהניץ, שהצדיקים שמימי הצדיק מברייטשוב לא נראה בצדיקים עבודה כזו. הוא היה אומר תכבד העבודה על האנשים כי צריכים האנשים עובדי ד' לעבוד בעבודה קשה וכבדה ביגיעת בשר ולב ואף ישעו בדברי שקר, לטעות ולרמות עצמם לילך במח ומחשבה, רק לעבוד ביגיעה (ב) שם וארא, (ג) שם לאיכות.

לא טעמו כלל טעם ההתלהבות שבתפלה. מתפללים הם בפייהם אבל בלבם ומחשבתם רחוקים הם מן התפלה. רעיונותיהם משוטטות בדברים אחרים, בענינים אחרים ובמקומות אחרים.

פעם אחר תפלת שמונה עשרה, — כך מספרת אגדה חסידית יפה — הושיט ידו אל המתפללים ונתן להם שלום. על התפלאותם הסביר להם כך: בעמדיכם בתפלה היו מחשבותיכם משוטטות בעסקים שונים בעירות רחוקות, זה בשם וזה בשם. ורק כאשר גמרתם את התפלה נתעוררתם ממחשבותיכם אלה והפסקתם נסיעתכם בנפש, לזאת מן הדין להקדים לכם שלום, כבא מדרך רחוקה...

ה „קדושת לוי“ הוא אוצר נאמן לכל מחשבות החסידות, כל געגועי החסידות, כל שאיפותיה, וכל דרכי עבודתה לאלהים מובעים בספר הזה.

הספר הזה אינו נבנה על גימטריאות ור"ת. כל עיקרו לא בא בשביל להפליא את השומע ואת הקורא בחידודים, חריפות וחשבונות גדולים, כי אם ללמד את עיקרי החסידות, להכניס את יסודות התורה הבעש"טני בלב העם. ויען כי כל דבר יתפס ביותר במות האדם ע"י סימנים מדברי התורה ביחוד בני הדורות שלפנינו אשר המאמר „ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא“ היה אצלם כלל נאמן, וכל דבר וכל רעיון היה צריך שיהיה לו בית יד ואחיזה בפסוקי התורה — לכן ראה גם ר' לוי יצחק לנכון ומכרח להבליע רעיונות החסידות בנעימת פסוקי התורה ומדרשי חז"ל, ולעשות להם תמיד „אסמכתא“ בפסוקי הסדרה ואגדות הראשונים.

רבי שמואל מקאמינקא אמר שהבחין על התלהבותו של הרב מברדיטשוב בעת שאומר ברכו, שהוא במדרגת ההתלהבות שהיתה לה „מהרש"א“ בעת כתבו חידושי תורתו.

ואנו בקראינו בתשומת לב וברצינות ראויה בספר „קדושת לוי“ אשר נכתב כלו בידי מחברו, — לא כרוב ספרי חסידות שנכתבו ע"י אחרים ואנו שואבים אפוא את תורות מגידיהם מכלי שני — נבחין לדעת ונכיר כי נכתב כלו ברגש קדש ובהתלהבות אלהית. בכל שעה שאני קורא בספר „קדושת לוי“ דומה בעיני כאלו זקן בעל צורה קדושה שזו השכינה מרחפת עליו יושב לפני מוכתר בטלית ותפילין, פניו נלהבים וכלו בוער באש קודש, והוא יושב וכותב, מזדעזע ומרתת ברגש וכותב... וכותב לא בדיו כי אם באש, באש אלהי...

„זה עיקר מגמת לבבנו תאות נפשנו וחמדת כליותנו — כותב

הקדושת לוי א' — למסור את נפשנו ורוחינו ונשמתינו בשביל אהבת בוראינו. ומה ידידות וחביבות ועריבות כל היסורין וכל המכות עלינו, הן לבא באש והן במים בשביל שעל ידי זה יתגדל ויתקדש שמו הגדול...

כמה רחת וזיע, נודעוזה נפש עדינה זו בשעה שכתבה המלים האלה!

והוא אינו כותב דברים הקלוטים מבחון, דברים זרים לנפשו, את אשר הרגיש כנפשו פנימה — את זה כתב באהבה ובאמת. "ידוע לכל — כותב הוא הקדושת לוי במקום אחר ב' שבעת שאנו עומדים ומתפללים בהתלהבות אזי בודאי מרגישים תענוג גדול מזה. — כי בעת שהאדם עומד להתפלל במסירות נפשו וגופו אזי נפשט מהחיות שלו ומדבק עצמו בחיים של אין-סוף ב'... ובעת שהיא מתלהבת בכל לבבו ובכל נפשו אזי הנשמה מתענגת מאד מחמת התפשטות הגשמיות שלו... ואז קרובה לבוא אל מקום אשר נאצלה משם"... ולהתלהבות כזה בתפלה מי זכה ומי הרגיש בה? האם לא כותב הדברים האלה בכבודו ובעצמו!

אמנם כן לא ספר של דרשות הוא הקדושת לוי, כי אם ספר של הבעת רגשי הלב, ועזועי הנפש וגעגועי הנשמה. ולקריאתו צריך לב רגש, עדין וזך...

כשם שלחם השמים שאכלו אבותינו במדבר היה כל אדם טועם בו את הטעם המתבקש לו והנעים בעיניו ביותר, כך ימצא כל קורא ב"קדושת לוי" את מחשבותיו, הרגשותיו, וגעגועיו המוסריים הוא. כל מאמר ומאמר שבספר הזה אינו אלא "חתיכת נשמה" שנפלטת על גבי הנניר כשהתלקחה להבת נפשו הגדולה של מחברו. כל הדרשות שבספר זה אינם אלא הרגשות ידועות שנסה המחבר הקדוש הזה להגלימם ולהרציאם בתמונה ספרותית בכדי שישארו לזכרון לדור יבוא, בכדי שכל הרוצה יבוא ויתחמם לאורם... אבל יותר ממה שהקריא לפנינו ויותר ממה שבט והביע אלינו בעטו נשאר טמון בלבו, כי הלא לא כל הרגשות שבלב מכשרות להביעם בבטוי שפתים, על כן צריך כל קורא הרוצה להוציא משפט נאמן על טוב הספר הנשגב ההוא — להיות חכם ומבין מדעתו, להיות יודע לקרות בין השיטין, בגוילים המקיפים... רק על ידי קריאה מתונה ורצינה יוכל הקורא הנבון לחדור אל

מסתרי נפש ה"קדושת לוי" ולנקר בין סדקי נשמתו הגדולה, ורק צ"י
 הזדיינות בבקיות ובסבלנות יצלה לגלות במאמרי ספרו את געגועיו
 הבלתי מבוטאים, את מחשבותיו הבלתי-נתפשות ואת הרגשותיו שתססו
 בלבו...

תורתו

השגת האלהות

אדם אסור לו לחקור באלהות מה שאין שכלו משיג... לא יאמר אדם: א"כ לא אחקור אפילו במה שהשכל משיג, אדרבה צריך אדם לחקור במה ששכל שלו משיג. כ

כשאדם משיג את הבורא המחדש יכול לדבק א"ע בהבורא בלא עובדא, אבל כשאינו משיג צריך לעשות מצוה בדו"ר. כ

כשהשי"ת נותן לאדם הטוב מנעוריו אינו מבחין שהוא מהשי"ת, ואומר מקרה היא. אבל כשיש לו רע בתחלה ואח"כ משמח אותו הבורא ב"ה בישועתו ופודה אותו מצרה וצוקה, אזי מבחין שבהשגחת השי"ת כל העולם תלוי ומאתו היתה לו זאת. כ

ההוכחה שהקב"ה משיג בעולם הזה: מדיש לעולם הזה קיום, שהוא אש ומים שהם דבר והפוכו ואיך יקום דבר התנגדי, אם לא ע"י השגחתו ית' יש קיום לעוה"ז שהוא מורכב מדברים המנגדים זה לזה (ו). בתשרי מחמת מחילת העונות הנשמה משגת הבורא עולם. ובניסן

הגוף משיג שיש בורא עולם, כי ע"י נסים ונפלאות הגוף משיג. כ
"מרחוק" כשאדם מרוחק מגשמיות שלו או "ד' נראה לו".
כל מה שמשיג ידע שעדיין אינו בשלימות ועדיין חסר לו. ולית דידיע בך כלל. כ

"כי לא יראני האדם וחי". אין באלהות בחי' ראייה רק בחי' ידיעה. ראייה -- מה שמשיגין ורואין; ידיעה -- מה שאי אפשר לראות ולהבין ואינו רק בבחי' ידיעה, היינו דבקות והתחברות, בחי' בטול במציאות, וזו מדרגת הנביאים שהיו כמשתגעים, כי היו משיגים בחי' ידיעה למעלה מהשגת ראייה והבנת השכל. כ

יש עולמות משיגים מראות השכינה והם העולמות העליונים, ובהם

(א) ק"ל לפסח. (ב) שם שם. (ג) שם וירא. (ד) שם ויצא. (ה) שם להנזכה. (ו) שם

שמות. (ז) שם שם. (ח) שם וארא.

האהבה והיראה להבורא נגלים. אמנם בעוה"ז הוא עולם הטבע מלכותו
גתרה והנהגתו מכוסה וכל העולמות משתוקקים וחפצים לעבוד את ד'
א' חיים המחיה את כל העולמות מעולם הכסא עד עולם התחתון. והנה
האותיות והרוחניות שבעולם הטבע הם תאבים שיאיר האל על הטבע
הנהגתו ומלכותו שכלם יעבדו אותו. כדבר שהעני תאב לעשיר שימלא
די חסרונו כן עולם הטבע אשר בה הנהגתו ומלכותו מכוסה המה עניים
ותאבים שיתגלה הארת הבורא ומלכותו והנהגתו כי אין עני אלא בדעת
(ק"ל קמא ק"ב.)

השי"ת לית מחשבה תפיסא ביה כלל, אבל אנחנו עמו ב"י משיגים
אור השכינה ע"י התורה והמצות שנתן לנו הקב"ה.
האומות אין יכולין להשיג הבורא ב"ה מצד מעשיו רק מצד מעשי
נסים שהם בטבע או בשינוי הטבע. משא"כ בדברים שהם למעלה
הטבע אינם יכולים להשיג. אבל ישראל יכולים להשיגו אף למעלה מן
הטבע.

אסור ליהנות ממעשי נסים" — זה רק למי שאין מכיר הבורא
רק על ידי ניסיו ונפלאותיו. הוי בעיניו כמו שהטריח את הבורא
כביכול לעשות הנס, משום הכי אסור להנות. מה שאין כן כשמכיר
הכרה אמיתית ויודע שאין זה טרחא להבורא ב"ה, כי הכל ברא במאמר
ובידו לשנות במאמר פיו, מותר להנות ממעשי נסים.
יש כבוד נברא וכבוד נאצל: כבוד נברא היינו מה שהעולמות
משיגים גדולת הבורא ב"ה מהחלק שהוא מצומצם בעולמות. והיינו מה
שהעולמות נותנים לו כבוד וגדולה ממה שמצומצם בעולמות. וכבוד נאצל
מה שהעולמות משיגים ונותנים לו כבוד וגדולה ממה שלא צימצם עדיין
בעולמות.

בחינת א"ס נעלם ואין אנו משיגים אותו רק אנו יודעים שיש
מצוי הממציא כל המציאות, והוא המחיה ומהוה את כל הנמצאים בכחו
הגדול מצד מדת טובו, וזה בחי' רע"ק שנכנס בשלום ויצא בשלום, אבל
מי אשר הטעה אותו ורוח אחרת עברה עליו ואמר ח"ו שיש לו איזה
תפיסה ואיזה השגה באלהותו ית' ה"ו מקצץ בנטיעות...
יש ב' מיני השגות שאנו משיגים את הבורא ב"ה: (א) שמשגיג
את הבורא ע"י נסים ונפלאות... (ב) שמשגיג את הבורא בהשכל שהוא

מחודש והבורא הוא המחודש ונותן שפע וברכה ^N ~~א~~.

בעולם הזה נראה לאדם שנברא בכדי לעשות עסקי עוה"ז אבל באמת זה אינו, ועיקר בריאת האדם היה להשיג אחדות הבו"ה. כשיבא הגואל ב"ב אז מתגלה עיקר עשייתן של אדם בעוה"ז כדי להשיג אחדות הבו"ה ¹⁰⁴ ~~א~~.

עיקר עבודת והשגת אחדות הבורא ב"ה הוא ע"י האמונה, וכל אדם יכול לעבוד את הבו"ה ע"י האמונה שמאמין באמונה שלמה שיש אלוה בעולם ¹⁰⁵ ~~א~~.

מזה שאינו מושג א"א להיות יראה מפניו כיון שאינו מושג, וז"ש כי אם ליראה הוא מושג דהיינו גדולת הבו"ה הוא מושג... ¹⁰⁶ ~~א~~. בכל דבר שאדם רואה כאשר יש לו עינים ישרות בדרכי ד' יכול להשיג כי יש עלת על כל העלות ¹⁰⁷ ~~א~~.

אם יהיה ברצונו יתברך להעניש את האדם בעונש גדול אדיר וחזק, יסור מסוה הסכלות מעל שכלו, ויגל ד' את עיני השגתו להשיג השגה עצומה בעצמת כבודו ית"ש, ואם ישער בעצמו גודל ועוצם פחיתותו ייקץ בחייו כי תבחר מחנק נפשו ¹⁰⁸ ~~א~~. עיקר בריאת האדם היה להשיג אחדות הבורא ב"ה ¹⁰⁹ ~~א~~.

האלהים והעולם

הכלל: שהבורא ב"ה ברא הכל והוא הכל, והשפעתו אינה נפסקת מעולם כי בכל רגע משפיע שפע לברואיו ולכל העולמות... ולכך אנו אומרים יוצר אור ובורא חושך בלשון הוה, כי בכל רגע הוא יוצר, ובכל רגע הוא משפיע חיות לכל חי, והכל מאתו ית' והוא שלם והוא כלול מהכל... ¹¹⁰ ~~א~~.

א"ס ב"ה קדמון לכל הקדומים, וממנו נתהווה הכל: כל הנמצאים מתהווים ארעא עד רום רקיע העליון... האציל מעצמו כח אחד אשר מכח הלזה יבנה העולם ויתפשטו כל העולמות ¹¹¹ ~~א~~. הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית. אך ההפרש בין מעשה בראשית ובין ההתחדשות בכל יום: שבכל יום מעשה בראשית ברוחני, ובמעשה בראשית נתחדש מעשה בראשית הגשמי ¹¹² ~~א~~.

(א) שם לשה"ש. (ב) שם חקת. (ג) שם עקב. (ד) שם. (ה) שם לקודם. (ו) קדוש

דוי לאבות. (ז) חוקת. (ח) בראשית. (ט) השמטה שם. (י) בראשית.

העולמות אינם יכולים לקבל השפע ממנו ית' כ"א ע"י לבושין וע"י כמה צמצומים.

הקב"ה מחדש בכל יום תמיד מע"ב, והוא ית' נותן בכל יום בהירות חדש ומשפיע חסדים חדשים. ואדם העובד השי"ת מקבל בכל יום בהירות ושכל חדש מה שלא ידע אתמול.

צדיק

יש שני מיני צדיקים: יש שעובד הבורא ב"ה בהתלהבות גדול הוא לעצמו, ואינו מקרב הרשעים להיות ג"כ מעובדי הבורא ב"ה; ויש צדיק א' שעובד הביב"ה ומחזיר הרשעים ג"כ להיות מעובדי הבורא. צריך הצדיק ללחום מלחמת מצוה עם החיצונים לברר הנצוצות שנפלו בקליפה ע"י מעשה הרשעים ולהעלות אותם לקדושה. ומה בא להצדיק מחשבה מתאוות עוה"ז.

יש צדיק שעובד הבורא ב"ה ומאמין שיש לו כח בעליונים; ויש צדיק שהוא שפל בעיני עצמו וחושב בלבו מי אני לבטל הגזרה? לכן אינו מבטל הגזרה.

יש צדיקים שפועלים הכל בדבור ואין צריכין לשום עשיה. יש צדיק שעובד רק לעשות תענוג להבוי"ש ואצלו אין חילוק אם הוא עושה תענוג להבורא ב"ה או צדיק אחר. כשאדם מסתכל בצדיק נתוסף בהירות על האדם.

כשהצדיק עובד באיזה מקום עושה רשימה במקום שמכניס לתוכו קדושה. אך כשהחזר פעם שנית אל אותו מקום או מביא התגלות אל הרשימו שהכניס שם.

כשהצדיק בא למקום מעורר אותה הרשימה שכבר היתה במקום ההוא. כשהצדיק אוכל עם הרשע ע"ז מעלה את הרשע. כשהצדיק מוכיח את הרשע, אזי אלו האותיות שהצדיק מוציא מפיו מאירים לעיני הרשע ועושים רושם בו ויכול לעשות תשובה. צדיק התענוג שלו מעליות נצוצות שמעלה הנצוצות שנצודו בקליפה. ובמה הוא מעלה אותם? בתורה ותפלה שלו.

הצדיקים אינם חפצים בהשחתת שום דבר כי מדעת קונם יש בהם. וכל מי שגומל לצדיקים טובות גורמים שיבא עליהם ג"כ טוב ~~א~~ ^ו כשצדיק אחד גוזר אין צדיק חברו יכול לבטל שכך מחשבתו ודבורו עושה פעולה כמו מחשבתו ודבורו של צדיק שני ~~א~~ ^ל כששומעים דבורים יוצאים מפי צדיק נודרך השכל ויאירו העינים ~~א~~ ^ו

כשצדיק דר בין הקליפות מחשבת החיצונים מבלבלים אותו. והנה כשבא ח"ו לצדיק מחשבת הצונים, אהבה רעה או יראה רעה יש שמדחה אותה לגמרי מאתו, ויש שאוחז מחשבה זו רק שמהפך אותה לעבודת ה' ~~א~~ יש צדיק אשר בדבורו עושה רושם להכניע לב עושי רשע ולהטותם לדרך ד', ואין צריך ליתן שום טעם לדבר. וזה אינו צריך להיות אומן בלשונו כי אינו צריך להסביר הדבר. ויש צדיק אשר אין דבורו עושה רושם רק שצריך להביא ראיות וטעמים לדבר שזהו דרך הישר, וזה צריך להיות בעל לשון שיוכל להסביר הדבר להשומעים כדי שיכנסו בדבריו בלבם ~~א~~ ^ו

מגמת הצדיק כל ימי חייו להשפיע שפע ברכה ולהביא רחמים וחסדים על ישראל ומתפלל תמיד להשי"ת עבור טובות וברכות לישראל ~~א~~ ^ו

כשהצדיק מדבר עם אנשים פחותים מערך שלו הם מבלבלים אותו; אך מי שהוא צדיק גדול יכול להעלות אותם ע"י הדבור ~~א~~ ^ו הצדיק צריך להעלות כל המחשבות זרות ולכך לפעמים נופל להצדיק פתאום איוה מחשבה זרה כדי שיעלה הצדיק המחשבה זרה בתפלתו ובדבורו ~~א~~ ^ו

על ידי הצדיקים כל זרע ישראל יהיה להם שמירה מכל דבר רע ~~א~~ ^ו

הגם שיש זמן שיפול הצדיק ממדרגתו ואין יכול בעת ההוא לעבוד עבודתו כמקודם, עכ"ז הרשימו שנשאר בו מעבודתו שמקודם מועיל לו גם בעת נפילתו ממדרגתו ~~א~~ ^ו

יש צדיקים שפועלים בתפלתן מה שרוצים ויש שאינם פועלים. הענין הוא כך: הצדיק הגדול כשבא לחצר גינת ביתן המלך מלכו של עולם ומיישב עצמו שבא לפני המלך נשכח ממנו מה שהיה לו לבקש

(א) שם. (ב) ק"ל קמא קדושה ג'. (ג) שם קדושה ד'. (ד) חוקת. (ה) וירא ו' שם.
(ו) לך. (ז) שם. (ט) בראשית.

כשהצדיק הוא דבוק באין משם הוא מביא השפעת רצון וברכה
 לכל העולם כלל. א
 האין כלל לכל החכמות. וכשאדם רוצה להמשיך אליו חכמה יכול
 להמשיך משם חכמה וכן כל דבר ודבר שאדם רוצה. ב
 הנביאים כשראו ושמעו דברי נבואתם מהבוי"ת, או מחמת גודל
 גדולת הבוי"ת היו בטלים במציאות, וכאשר היו בטלים במציאות אז היו
 יכולים לשמוע דברי נבואתם מהבוי"ת. ג
 אין מול לישראל. כשאדם אינו תושב א"ע והוא אצלו כאין אז
 לישראל מול, מלשון השפעה, כמו יול מים מדליו. כי כשאדם אינו משגיח
 על הטבע יכול הקב"ה ליתן לו שפע רב למעלה מהטבע. אבל כשהוא
 בטבע אין הקב"ה יכול ליתן, שהוא בעצמו משגיח על הטבע. ד
 כאשר הצדיקים מסתכלים על האין אז הם בטלים במציאות מחמת
 גודל האור של האין, והם באחדות גמור. נמצא בבחינה זאת כל א'
 יכול לעבוד את הבוי"ת בכל המדרגות שבכל הצדיקים. ה
 האין שאין שום גוון וציור בו נקרא לבן, כאשר כתבו כל
 המחקרים בספריהם שגוון לבן אינו גוון וצבע. ו
 כששופע על האדם האפס המחלט הוא תמיד במסירות נפש למסור
 נפשו על עבדות. הבוב"ה. ז
 כשאדם בא לבחינת אין ויודע שהוא אינו כלום, רק הבוב"ה
 נותן בו כח או מכנה להשי"ת, "יוצר" דהיינו לשון הוה שגם עתה
 הוא יוצר. ח
 האין מתנהג למעלה מהטבע והיש מתנהג בטבע. ט
 כשאדם בא לאין ומדבק עצמו במקור החיים אז שופע עליו חיות
 ובא לעולם התמורה ומעלה אותו לאדון הכל להיות הכל דבוק
 להשי"ת. י
 השתחוויה מורה על שפלות מחמת הסתכלו בגדלות מי שהשתחווה
 אליו מבין שפלות עצמו ובא לאין, ומכאן נמתקים כל הדינים. יא
 מחשבה הוא סוד אין ומשם בא השפע לישראל, אין מול לישראל.
 האין הוא מול לישראל. יב
 בשעה שהוצרך דוד המלך ע"ה לנצח אויביו דבק עצמו במדת
 האין. יג

בחינת אין שמבטל עצמו מכל תאוות עוה"ז ועובד ד' בעובדות א).
עליית העולמות כשעולים למדת האין או יש להם עליה יתרה ב).
בזמן שאדם מסתכל באין נתבטל במציאות ונעשה מובדל ומופרש

מעצמותו 13 א).

כל העולמות הם בבחי' שני הסתכליות: צריכין להסתכל באין שהוא
השורש של כל ומהאין בא ברכה וכל טוב וגם צריכין להיות למטה
שלא יבטלו במציאות. ובחינה זו הוא סוד והחיות רצוא ושוב. ההילוך

לאין והסתכלות בו ושיב למקומם ליש שלהם 13 א).

בשבת בא השפע מהאין 13 א).

יוה"כ אינו מכפר עד שיכניס עצמו לגדר האין, שיאמר: אני וכל מה
שיש לי וכל הכחות שלי הכל הוא הבו"ת, ואז מדבק עצמו למדת

האין 63 א).

מי שהוא ענו הוא מדבק א"ע באין וכל העולם מדבק באין
ומסתכל תמיד איך שכל העולם נברא יש מאין א).
כל הדבוק באין פותחין לו שערי ברכה א).

יש אדם שעובד את הבורא ב"ה בשכלו שכל אנושי ויש אדם
שהוא מסתכל על האין כביכול, וזה א"א בשכל אנושי רק בעזר הי"ת, ואז
השכל שלו בטל במציאות, ובאמת אה"כ כשחוזר אל עצמות השכל אז
הוא מלא שפע א).

התורה ומצותיה

באורייתא ברא הקב"ה עלמא וכל דבר שיש בעולם יש בו אותיות
התורה ונצוצות קדושות המתלבשים שם. ואדם כלול מרמ"ח אברים,
כנגדם יש רמ"ח מ"ע, ושס"ה גידים כנגדם יש שס"ה מל"ת. והם החיות
של האברים והגידים. ובארץ יש ג"כ רמ"ח אברים: לב הארץ, פי הארץ,
עין הארץ כו' ובהם ג"כ חיות של מצות. וכשאדם עושה מצות אזי כל
הארץ שלו. בזה היה כובש יהושע שבע הארצות, שהוא ידע החיות של
כל עיר ועיר והמצוה השייכה לה והיה מקיים אותה לפיכך כבש כלם א).
כשאדם עושה מצוה, זו המצוה עושה רושם למעלה וזה מעורר
אותו לעשות תמיד רצון בוראו א).

(א) וארא. (ב) בשלח. (ג) שם. (ד) משפטים. (ה) תשא. (ו) לקוטי ר"ה ויו"ט. (ז) קמא

קדושה ד'. (ח) שם. (ט) פקודי. (י) ק"ל בראשית. (יא) שם ויקרא.

כשאדם עושה המצות שאין בהם טעם אזי מזדכך בזה להבין
 המצות שיש בהם טעם ^ק ~~א~~.
 כל העולמות שלמעלה: עולם המלאכים, עולם השרפים וחיות ואופני
 הקודש צורתן הרוחנית כדמות התורה הרוחנית, וכדמות מצות הרוחנית,
 ועיקר חיותם מתורה ומצות. גם בעולם התחתון, עולם הטבע, עיקר החיות
 ג"כ מתורה ומצות ויראת הבורא, אפס כי בעולם העליון החיות של
 עבודת הבורא ב"ה הוא מגולה, ובעולם הטבע הוא מכוסה, כי הוא מדור
 לחצונים ^ק ~~א~~.
 רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים הרוחנים ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה
 גידים הרוחנים, והמסתכל ברוחניות אברים שלו וברוחניות גידים שלו
 משיג רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת, כי כמו שאברי הגוף צריכים למזון כך
 האברים הרוחניים כל אחד צריך למצוה המיוחדת לו. וכשם שאברים
 הגשמיים אין צורך ללמד אותם עניני צרכי הגשמיות שלהם, כך האברים
 הרוחניים א"צ ללמד אותם כי הם משיגים מאלהם ^ק ~~א~~.
 ישראל עם קדוש יש להם תענוג וחיות מן התורה והמצות של
 השני"ה ^ק ~~א~~. ויתענוג הרשע וחיותו הוא מדברים מאוסים ^ק ~~א~~.
 בהמצות עושים פעולות שהבוב"ה ישפיע תמיד חסד על ישראל
 ובל"ת פועלים שלא יקבלו החצונים השפע ^ק ~~א~~.

עבודה

יש אדם שעובד את הבורא מחמת שהוא יודע שבדאי ישפיע עליו כל
 הטובות כשיעבוד אותו באמת; ויש אדם שעובד בלי שום טעם רק מחמת
 שידוע שברא אותו וכל הנמצאים ועי"ז הוא עובדו באמת ^ק ~~א~~.
 מי שרוצה לקרב עצמו לעבודת השי"ת, מתחלה צריך להיות בגדר
 סור מרע להפשיט מעצמו כל התאוות ואח"כ ועשה טוב שילך בדרך
 השי"ת לעבדו ^ק ~~א~~.
 כל דבר שהצדיק רואה — ממנו לוקח עבודה ד', ואם רואה ח"ו
 איזה אדם מתאוה לעברה לוקח הצדיק מזה התאוה עבודת ד', שאומר
 בלבו ק"ו: מה זה שמתאוה לדבר עברה שהיא קלה ונפסד בזמן מועט,
 מכ"ש שראוי לי להתלהב לעבודת השי"ת שעבודה זו תתקיים לעולם ^ק ~~א~~.

הנשמה שנהצבה מתחת כסה"כ רוצה תמיד לעבוד את הבורה, רק
הגוף אינו מניח ויש מלחמה תמיד בין הנשמה והגוף. ואדם הזוכה מנצח
את הגוף לעשות כרצון הנשמה. ^{ק"ל}
אם היה הגוף ג"כ עובד ד' תמיד לא היה אדם מת. וכן היה קודם
הטא אדה"ר ב. ^{ק"ל}
בפעולתו ומעשיו הטובים אנו מעוררים המדות העליונות להשפיע
שפע רב לכל העולמות. ^{ק"ל}
כשאדם רוצה לדעת אם המחשבה שחשב בה טהורה ונקיה, הבחינה
לזה: אם כשעומד להתפלל אין מעכבת ומבלבלת תפלתו, אדרבה מסייעת
האדם לעבודת בוראו — ודאי מחשבה טהורה וזכה היא. אבל אם מבטלת
תפלתו ומבלבלת אותו אזי יצרפנה כצריך כסף כי יש בה סוגים, אף
שלי דעתו מחשבה קדושה היא. ^{ק"ל}
הכלל: כשאדם עושה איזה דבר גשמי יהיה כונתו לעבודת השי"ת.
דהיינו בשעת חרישה וקצירה יהיה כונתו שחורש וקוצר שמוזה יהיה לו
מאכל שיאכל ויוכל לעסוק בתורה ועבודת השם. ^{ק"ל}
כל טובות הגשמיות וחסדים הבאים לזה העולם הכל הוא דבר קל
וקטן נגד עיקר השלמות והוא העבודה התמימה לעבוד את עליון
בדחילו ורחימו. ^{ק"ל}
כיון דעסק במשא ומתן באמונה שפיר עסיק בתורה, שיכולים
לעסוק בתורה בשעה שעוסקים במשא ומתן. בשעה שהולך בשוק ופוגע
באשה ואינו רוצה להסתכל בה ולא בבגדי צבעונים דזוכר ההלכה אסור
להסתכל בבגדי צבעונים של אשה נמצא לומד אז הלכה זו. ובשוק שהוא
הפקר יכול לומר שקר ואינו אומר משום דזוכר הכתוב לא תכחשו,
נמצא לומד אז זה הפסוק. וכן כשבא לחנותו ובא אדם לקנות אצלו
ונותן לו מדה טובה והין צדק ואיפת צדק אז זוכר בפסוק איפת צדק
והין צדק יהיה לך. ^{ק"ל}
תכלית העבודות: שיוזכר האדם עד שיגיע האדם לדבקות זו
שיערב לו עבודתו ית"ש מכל טובות עצמו וימסור נפשו על עבודתו
ית"ש. ^{ק"ל}
הכלל הוא: שצריך האדם להתבונן בכל דרכיו ובכל מעשיו שיהיו
לשם שמים... ואין לך דרך גדול מזה כי בכל מקום שהולך ובכל דבר

שעושה אפילו בדברים חיצונים בעולם הזה. הוא עובד את בוראו יתברך א.
יש צדיק שעובד להבורא ב"ה בשביל עוה"ב וזה הנקרא בס'
המדע להרמב"ם שלא לשמה; ויש צדיק שעובד להבוב"ה לשמה היינו
שלא לשם טובתו רק לשמה את הבורא ולעשות לו נחת רוח א.
הכלל: כי כל נצוץ ואבר ותנועה ומלאך צריכין לעבוד את הבורא
ב"ה כי הוא יחיד ומיוחד ואין סוף והעובד אותו מקבל תענוג אין
סוף א. קכ

הצדיקים האמתים הם עובדים את בוראם אף באכילה ושתייה
ושינה אלא שאין זה עבודה שלימה רק לדבק נפשנו ורוחנו ונשמתנו
להבורא ית' בתפלה ושירות ותשבחות א. קכב
כשאים עושה משא ומתן עם הנכרי והישראל מרויח בהמו"מ
ועי"ז יכולת בידו לעבוד ד' ביותר אזי מעלה הנצוצות מן האומות א.

אותיות

יש לתמונות אותיות טעמים. כי תמונת האותיות הוא איך שעושים
השכליות והשפע מאלהי האלהים פעולתן בתוך הגשמיים והטבעיים.
הדמות של אותיות הוא כגון שהשפע הולך מעולמות עליונים לתתא. לכן
נקרא לשון הקדש שדמות האותיות וצורפי התיבות כדמות הקדושה
שמתפשטת למטה א. קכג
למעלה מן האותיות הוא אך טוב וחסד ואין שם שום דין כלל.
רק התחלת הדין הוא למטה במקום התחלת האותיות, וצריך להמתין
הדין השורה שם בהתחלת האותיות עי"ז בחינות העליונים שהוא למעלה
מן האותיות א. קכד

הצדיקים עושים האותיות כביכול למעלה. כי ידוע האותיות שיש
במחשבת הצדיק דהיינו למשל אותיות פרנסה וכשנשמתו ומחשבתו עולה
למעלה ומדבק נשמתו לשרשו נמצא האותיות הללו שהיו במחשבת הצדיק
נרשמים כביכול למעלה א. קכה
כל מחשבה היא אותיות מאיזה אהבה או מאיזה יראה וכל
המחשבות זרות באין ממאנין תבירין והם נקראים אותיות שבורים והצדיק
צריך להעלות הכל א. קכז

יראה ואהבה

סוד ושורש עבודת השי"ת: ליראה ולאהבה את שמו ית' ובכל מקום
 היראה קודמת לאהבה שמקודם צריך לירא מהשי"ת ומהדר גאווה ואו
 האהבה באה ממילא, ואח"כ בא למדת יראה יותר פנימית ~~א~~.
 מחמת יראה שיש לאדם לפני הבו"ה יש לו חשכות במחשבה;
 וכעובד הבו"ה באהבה ובחדוה אזי נופל עליו בהירות גדולה ~~א~~.
 יראה היא מדת צמצום, והנה יש עוד בחינה שאדם בטל בנוציאות
 ואינו חושב כלל על עצמותו ואז יש לו התלהבות להבורא עולם ויש לו
 אוזבת הבו"ה ~~א~~.
 העובד ע"י יראה הוא יש, כי הוא עצמו דבר ומתירא מדבר
 שלמעלה ממנו; והעובד ע"י אהבה הוא באין לגמרי שאינו כלום; וזה
 בעובד רק לעשות ג"ר להשי"ת ואינו חושב על עצמו ~~א~~.
 הירא מדבר בודאי קצת דקצת משיגו... כן כיון שהעולמות יש להם
 יראה מהקב"ה בודאי הם משיגים קצת דקצת ממדותיו ~~א~~.
 האהבה האמתית היא: שצריך האדם להתפשט מכל המדות ולעבוד
 את השי"ת בכל אבריו ותנועותיו ולא ישאיר לעצמו כלום, וזהו ענין
 המרכבה ~~א~~.
 בחיצונית אינו יכול להיות כל השבע מדות ביחד: כיון שיש לו
 יראה אינו יכול להיות אהבה עמו, וכן שאר המדות. אבל בקדושה יכול
 לעבוד עם כל המדות ביחד באחדות פשוטה ~~א~~.
 אני ישנה ולבי ער, מחמת הסתלקות, שמסתלק ממחשבת עצמו
 ונכנס באהבת הבורא ב"ה נשאר ישנה בכל הכחות ~~א~~.
 כשאדם דבוק במדת האהבה אז המיד לנביה עת רצון, ובמדת
 יראה אז הוא צריך לכוון עת רצון ~~א~~.
 בתחלה יש לאדם יראה מהבו"ה והיראה אינו נקרא פנים כי
 הוא נוש להסתכל בפניו, ואחר היראה בא אהבה ואז מסתכל בפניו ~~א~~.
 אם היראה והאהבה ח"ו אינו להבוי"ת אז היא כאלו אין להם
 מנוחה, אבל כשהם להבו"ה אז הם בבחי' מנוחה כי הם על הדבר
 שלכך נאצלו מהבו"ה ~~א~~.

- (א) ק"ל לקוטים. (ב) שם שם. השוה שם בשלה. (ג) שם תולדות. (ד) שם שם.
 (ה) שם קדושים. (ו) שם לך. (ז) שם תבא. (ח) שם לך. (ט) שם לקוטים ד"ה ואני תפלת.
 (י) שם ד"ה הוד נהדר. (יא) שם מקודם.

ענוה וגדלות

הכלל: האדם צריך להיות ענו בכל דרכיו ובכל מעשיו. ושמא תאמר בעבודת ד' יהיה ג"כ ענו, — ח"ו לומר כן. אדרבה אדם צריך לומר מעשי שאני עושה מצות ד' חשובים אצל הבורא ויש לו תענוג מן המצות שלי. כי אם האדם יהיה ענו במצות ד' ויאמר מה מעשי חשובים אל ד' זה היא כפירה ^{ל"ד}.

הכנעה מביא עצבות, שאין בידו לעשות כרצונו וכחפצו מחמת ההכנעה שמכניע א"ע בפני חברו. אך כשאדם עובד הבורא ומכניע א"ע בפני הבורא אז הוא דבוק במקור השמחה ושורה עליו ששון ושמחה ^{ל"ד} הצדיק הוא תמיד קטן בעיני עצמו, ותמיד נדמה לו כאלו לא התחיל עדיין בעבודתו ית'. וזהו עיקר העבודה שיהיה תמיד שפל בעיני עצמו ^{ל"ד}.

באמת אסור להצדיק להתפאר בעצמו ולומר בלבו שמעשיו מגינים על העולם אך להקהות שינוי של הרשע ניתן לו רשות להצדיק להתפאר נגדו ^{ל"ד}.

זה שמבקש מצד זכותיו יש ערך וסוף לבקשתו, כי כפי זכותיו אשר בידו, כך ישפיע עליו הבורא, משא"כ כשמבקש מהבורא מצד חסדו אין להטובה ההוא ערך וסוף ^{ל"ד}.

העיקר הוא דאדם אע"פ שחטא כיון שיודע שחטא ומבקש מלפניו ית' שימחול לו ומכיר בשפלותו, זה גופא למליץ יושר עליו ^{ל"ד}. אסור להתגאות, רק זה יותר שלא לירא משום דבר, ולהתגאות שיש לי פטרון אבי שבשמים ^{ל"ד}.

מדה המגונה בכל המדות היא הגאווה והגסות רוח שבאדם, שמחשב במעלותיו וחושב שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ואלו היה מאמין באמונה שלמה שכל הטובות והמעלות הם מושפעים מהבורא שבודאי לא היה עולה על לבו שום התנשאות ^{ל"ד}.

אמת

הכלל: כי אדם שהוא שקרן אינו יכול לעסוק אפילו בזה העולם בעסקי העוה"ז, כי מי שהוא שקרן אינם רוצים לעשות עמו אפילו משא ומתן

(א) ק"ל עקב. (ב) שם חיי. (ג) שם לקטים ד"ה מתחו לי. (ד) שם לפסח. (ה) שם

בצבים. (ו) שם לר"ה. (ז) שם ברנה. (ח) ק"ל קמא בחו' רבב"ח.

ולדבר עמו. ובאמת בשאר מצות אפילו כשאדם אינו מקיים ח"ו אעפ"כ יכול לעסוק בעסקי זה העולם. למה כן? — הכלל כי האמת הוא מדרגה גדולה ואינו בא בנקל, ואם היה באפשרי לעולם להתקיים בלא האמת לא היה האדם מעורר עצמו לבא על האמת, ולא היה עושה שום דבר לבוא על מדרגות האמת. לכן עשה השי"ת שבלא האמת לא יכול להתקיים אפילו בעסקי עוה"ז, בכדי שיעיז יעורר עצמו לבא על האמת בעבודת השי"ת, וזהו השליך אמת ארצה, שגם בארציות לא יתקיים בלא אמת. צריך האדם ליוהר מאד שלא להגיד ולהוציא שקר מפיו, כי ח"ו אם אדם מגיד שקר או יש עליו למעלה משטינים.

מחשבתו

אין לך מחשבה שהיא באה לאדם זולתו ית"ש. כי כל מחשבות קדושות הבאות לאדם הם מאתו ית"ש, כי הוא ית' המעורר את לבבות כל בני אדם לטוב. כל זמן שהמחשבה לא באה להדבור אזי המחשבה אין לה מנוחה, וכשהמחשבה באה לדבור אז יש לה מנוחה. האיש הנבר צדק ואמת כל אמרי פיו ולא יצא מפיו שום דבר מגונה לגנות שום אדם, רק הכל חסדים וטובות ורחמנות. וטעם הדבר לאשר שתמיד מחשבתו ורעיונו קשורים בעבודות אהבת הבורא ומדות טובות, ומה שהוא בכח יצא לפועל, כי הלשון קולמס הלב. הכלל הוא כל כחות האדם נמשכים אחר המחשבה, בזה שהאדם חושב נמשך כל עצמות האדם. אם בעת שהשפיע באה לשרות על האדם מחשבתו משוטטת במדרגת הקדושה טוב, ואם ח"ו להיפך, אז תתמשך השפיע ההוא בחיצונים ובמדרגות השפלים, לכן ישמור האדם מחשבתו שלא תהיה מחשבתו בדברים גשמיים.

הדבור

על ידי שמדבר דברים קדושים תמיד, גורם שדבורו עושה רושם למעלה.

(א) ק"ל בראשית. (ב) שם לקוטים. (ג) ק"ל קמא קדושה ג', (ד) נוחי. (ה) ק"ל לאבות. (ו) שם לאיכה. (ז) לר"ה. (ח) ק"ל ויצא.

העיקר הוא הדבור, שישמור האדם עצמו בדבורים כי הכל תלוי
 כדבורים של אדם. מק
 לכן צריכין להכניס לברך את ישראל בקול שישמעו ישראל, בכדי
 שאלו האותיות שישמעו ישראל מהכנה יעשו רושם בישראל ואירו מול
 פניהם ובוזה הם מתברכים. מק
 יש צדיקים אשר הם פועלים הכל בדבור ואין צריכים לשום עשיה
 חייב אדם לומר בלשון רבו — כי האומר בלשון עצמו אין מתנוצץ
 בו רק שכל עצמו והאומר בלשון רבו מתנוצץ בו שכל רבו. מק
 צדיק עושה בדבורו רושם לכן אל יפתח פיו לשטן. מק
 דבור לשון מנהיג. מק
 הבורא ב"ה נתן באדם כח הדבור שידבר דברי אלהים חיים,
 ובדבור יש צרופי אותיות, והאותיות הם רוחניות, וכשאדם מדבר בתורה
 או בתפלה בכל כחו, הגה משים כל כחותיו בהאותיות היוצאים מדבורו
 יוכל להיות דבוק ומקושר בהבחי"ת. מק
 כל מה שישראל מדברים לטובה עושה רושם למעלה. מק
 כשהצדיק מדבר בתורה ובתפלה אלו האותיות היוצאין מפיו של
 הצדיק עולין למעלה לשרשם ועל ידן באה שפע לעולם התחתון. מק
 צריך האדם לשמור הדבור מאד מכל שטות והבלים, רק ללמד
 זכות על ישראל ולדבר בדברי תורה, וכשאדם עושה כן הדבור עושה
 נחמה לבוראו, והקב"ה עושה לו כל מה שצריך ע"י הדבור שלו, שהדבור
 שלו פועל פעולות טובות. מק
 כשאדם מאמין שכל הבלים והדבורים היוצאים מפיו הם הכל כח
 וחיות הבורא ורוח ד' דיבר בו, אז כשמקשר הדבור בקול והקול במחשבה
 בשורש הרוחני וחיות אלהות, אע"פ שאין הדבור יכול לכלול כמה
 דבורים, יכול הוא להיות מכמה ענינים וכמה שכליים והדבור מתפוצץ
 לכמה חלקים כיון שהוא דבור אלהי. מק
 כשבא אדם לידי עבודה אמתית ומדבק א"ע בשורש האמת ששם
 כלול כל הגוונים, כמו שאדם מדבק א"ע במדה הכוללת כמו כן הדבור
 שלו נעשה סיני וכולל הכל ויכול לפעול בדבורו כל מיני השפעות טובות
 לכנס"י, כל מיני חסדים וישועות לזרע ישראל. מק

(א) שם אמור. (ב) שם גשא. (ג) שם קרח. (ד) ק"ל ח"ב קדושה א'. (ה) שם קדושה
 ג'. שם ח"א לך. (ו) שם קדושה ב'. (ז) שם בחירושי תגדות. (ח) ט"ל השמטת מקץ. (ט) שם
 ויצא. (י) שם וארא. (יא) שם בשלח. (יב) שם שם.

מי שאינו עושה דבורו חולין עושה תכונים בכל היוצא מפיו ויגזור
 אומר ויקם לו ~~א~~. ~~קס~~
 השפע מהבורא ב"ה נקרא דבור ~~א~~. ~~קס~~
 דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, דוקא בזה האופן כאשר
 ידבר עם חברו מפה אל פה או יקח חברו מתק דבריו ואז נכרין דברי
 אמת, אבל כאשר הדבר יוצא ע"י מתורגמן או אין הדבור עושה רושם
 כל כך ~~א~~. ~~קס~~
 כששומעים דבורים יוצאים מפי הצדיק נזדכך השכל ואיררו
 העינים ~~א~~.

התלהבות

שאדם ח"טא עושה פגם למעלה ונותן כח בקליפות והרפואה לזה לשרוף
 את החצונים ע"י שמתלהב להבוב"ה ~~א~~. ~~קס~~
 לעבודת הבורא צריך אדם להתלהב אבל לדבר גשמי אסור להתלהב ~~א~~.
 כשאדם מתדבק בזאת המחשבה, שהכל מאתו ית' ואינו תלוי כלל
 בטבע, אז כשבא ליל פסח, מתוך ספורי יציאת מצרים נתלהב האדם
 בקרבו... ומחמת התלהבות אינו מניח לו לישן כל הלילה, ואינו עיף ויגע
 כל אותו הלילה ומחותיו אינם נופלים ~~א~~. ~~קס~~
 כאשר רואה האדם שאין לו התלהבות צריך לייגע מחו ושכלו
 להתבונן בגדולת הבוב"ה ועי"ז תתלהב נפשו לד' ויעשה המצות בהדלקה
 והתלהבות ~~א~~. ~~קס~~
 הכלל הוא: דאדם צריך להתפלל בהתלהבות גדול אך עכשיו בעוה"ר
 יש לנו מוחין קטנים ואינם יכולים להתחיל תיכף להתפלל בהתלהבות
 גדול, רק אח"כ באמצע הדבורים בא לידי חיות ~~א~~. ~~קס~~
 על ידי המצות שאנו עושים בהתלהבות גדול, בחשק עצום, אנו
 נדבקים בפנימיות המצוה דהוא אש לבנה ונרתקים מהחומר, וכפי
 גודל התלהבותו כן הוא ההתרחקות מהחומר ובא יותר להשגת הבורא ~~א~~.
 במעשה אין לו רק מה שעושה, דרך משל: כשמניח תפלין אין
 בידו אלא מצות תפלין אבל הכוסף והתלהבות שיש לו להמצוה כדי

(א) שם מטות. (ב) שם תבא. (ג) שם ויגש. (ד) שם שם. (ה) ק"ל אמור. (ו) שם
 בלק. (ז) ק"ל ח"ב קדושה ה'. (ח) שם בסוף. (ט) לקטים ד"ה וכל שערך. (י) שם ד"ה אם
 למדת תורה הרבה.

לעשות נחת רוח להבורא ב"ה כולל כל המצות, ומעלה עליו כאלו עשה כל המצות.

הדלקה עושה מצוה — שאדם יתלהב בעבודתו. קס

כשאדם רוצה לידע אם השי"ת יש לו תענוג מעבודתו, הבחינה היא ע"ז הדרך: אם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא, אז ודאי שהשי"ת יש לו תענוג מעבודתו ולכך מסייעין לו מן השמים. קס

ע"י התלהבות שיש לו לאדם לדבק בהבוי"ש ישיג בהירות העליון אשר עדיין לא נתלבש בעולמות. קס

החוקרים נוקשו מאד בספק אשר נפל להם על מציאת הנפרדינו בעולם התחתון והיות החצונים, כי אחר שא"ס ב"ה ראשית ההשתלשלות הוא אחדות פשוט בלי שום פירוד ושינוי, מבטן מי יצאו אפוא הנפרדים והנזכרים? הענין האמתי בזה: הפירוד לא נהווה על דרך טבע ההשתלשלות אבל היה כוונה מיוחדת מכוונת מאתו ית' לטובת החיים המדברים, אשר תכלית בריאתם היא להשיג השלמות האמתי הנצחי באמצעים מיוחדים, והתורה והמצוות ומעשים טובים, אשר שכר קיומם ועשייתם מחזה שדי יחזה כנועם ד'. והנה אם לא היה בעולם הזה שום פירוד וחיצוניות רק היה הכל אחדות פשוט וטוב כללי לא היה מגיע לאדם לעולם התלהטות בעבודת הבורא, כי התענוג התמידי יפסיק מאליו ההתלהטות. אדם לדבר שהוא גיל בו ומצוי לו אין לו כל כך התלהטות גדול כמו לדבר חדש, והלתי התלהטות בעבודה לא היה האדם הולך בעבודה ממדרגה למדרגה... לכן הוציא הפירוד והחיצוניות המסיתים את האדם לסור מדרך ד' ומאשר יגבר איש וילך בדרך הקדושה, הנצחון הלזה מוליד ההתלהטות... קס

יניק עבודת האדם בתפלה ובתורה ומצות להתלהב נפשו ולבו לה' באהבה ותשוקה נפלאה. ע"י התבוננות בגדולת ה' בהעמקת הדעת אזי התלהב נפשו לה' בעריבות מתיקות ידידות. וכמו שידוע בענין שמחה של מצוה שהעיקר לעשות כל מצוה ומצוה באהבה ותשוקה גדולה והתלהבות עצומה. אמנם לפעמים כאשר נתמטם לבו ושכלו של אדם אשר א"ז לו לעשות ומצוה בהתלהבות ותשוקה, בשביל זה לא ימנע ח"ו מלעשות ומצוה זולא יעשה המצוה גם בלי התלהבות. קס

כח של זרע ישראל אינו אלא בפה, הקול קול יעקב בתורה והפלה,

כשאדם יש לו כח זה ובווער תמיד לבו להשי"ת אז אין שום רע יכול לשלוט בו. **קכז**
האדם צריך להעלות על מחשבתו תמיד שבכל רגע ורגע הבורא ב"ה נותן לו חיות חדש ומחדשו. כשמעלה על מחשבתו תמיד הבחינה הזאת הוא בכל רגע ורגע בריה חדשה ויש לו התלהבות לעבודת הבו"ה, כי לדבר החדש והמתחדש יש התלהבות. וכיון שהוא נעשה בכל רגע ורגע מחודש יש לו התלהבות גדול לעבודת הבורא ב"ה. **א**

שמחה

ה שי"ת משתוקק תמיד להשפיע טובות על עמו ישראל, אך כביכול הס"א מעכב נביעת השפע רק בזמן שישראל מתעוררין בשמחה אזי זאת השמחה דוחה את החצונים מלהמניע השפע מלהשפיע. **א**
השפע הנשפע מחמת מעשה התחתונים — הוא שמחה לאדם. **א**
שמחה שורשה **אש"א קכט**
יהיה בשמחה תמיד אם הוא רואה שיש לישראל טובות בזה העולם ואם ח"ו להיפך צריך להשתתף בצערם. **א**
יש להבין: הא עיקר השמחה היא בלב ואם כן מה צורך לדבר ולשיר בעת השמחה? הענין הוא: דהשמחה שבלב היתה נפסקת לשעה או ליותר; אבל כשאדם מדבר דבורים בעת שמחתו השמחה מתפעלת ונתרבה יותר ויותר. **א קכ**

דבקות

כ שאדם מדבר דברי א' חיים בתורה או תפלה יהא כונתו שידבק א"ע בהבוי"ת ש. אך ראוי להתבונן איך יוכל האדם הגשמי להדבק בהבוי"ת שהוא א"ס וראוי שידבק אליו רוחניות ולא גשמי? ואחר התבוננות יבא הכל על נכון. כי הבורא ב"ה נתן באדם כח הדבור שידבר דא"ח ובדבור הוא צרופי אותיות והאותיות המה רוחניות וכשאדם מדבר בתורה או בתפלה בכל כחו הנה משים כל כחותיו בהאותיות היוצאים מדבורו והמה רוחניות, ויכול האדם להיות דבוק בהבוי"ה כי אליו

הוא נושא נפשו במה שמשים כל כחותיו בדבורי תורה או תפלה נמצא
הוא מקושר בהבוב"ה. ²³⁷
השכר האמתי הוא הדבקות בו ית"ש שהוא למעלה מכל התענוגים
כי הוא ית"ש מקור כל הברכות והתענוגים. וזה מפורש בתורה ואתם
הדבקים בה' וגו' ובוזה נכלל כל השכר. ²³⁸
ע"י עסקנו בתורה אנו מחברים עצמנו באורות הרוחניים ומאיר
על נפשו אורות רוחניים. ²³⁹
מחשבה של אדם נקרא עצמותו, ומחמת מחשבותיו אינו יכול לדבק
בהבורא ב"ה. והמתפלל בכל כחו אזי נותן מחשבותיו בתוך האותיות
ונתבטלו מחשבותיו והרגשותיו והוא מדובק בהבורא ב"ה, וזה נקרא
ממית את עצמו, ואחר הטוב ההוא שאנחנו דבוקים בו ית"ש מזה באים
לנו כל הטובות והשפעות. ²⁴⁰
א"א לאדם לדבק מחשבתו תמיד לד'.
לכך עשה השי"ת שיהיה האדם מרוחק מהשי"ת, דאם היו כל
בני אדם עובדים את השי"ת בתמידות לא היה השי"ת מקבל תענוג כי
תענוג תמידי אינו תענוג; אבל כשיש התרחקות ואח"כ האדם משבר
כל המסכים ומדבק עצמו בעבודת השי"ת ע"י מגיע תענוג גדול להשי"ת.
כאשר האדם מעמיק ביראת ד' אז הוא בטל במציאות, ואז החיות
שלו דבוק במקור העליון. וזהו והחיות רצוא ושוב, וזה היה מדרגת
הנבואה.

בהירות

כאשר האדם מסופק בדבר: אם לעשות או לא. אזי ישכיל בשכל
אם יש לו בהירות השכל יעשה. ²⁴¹
הצדיק יכול להבחין כשרואה בני אדם אם הם טובים או לאו.
דהיינו כשהצדיק רואה את האדם ובא לו בהירות ואור גדול — האדם
הוא טוב; ואם לאו שאינו נופל עליו בהירות — אינו טוב.
כשאדם מסתכל בצדיק נתוסף בהירות על האדם.
העובדים את ד' תמיד לפעמים כביכול הבורא ב"ה מצמצם הבהירות
שלו ואח"כ עולים למדרגה גדולה כדי שלא יהא תמידי.

(א) קדושת לוי קמא בחי' רבב"ה. (ב) שם. (ג) שם ק' א'. (ד) שכ חי' רבב"ה.
(ה) יתרו. (ו) תצוה. (ז) תשא. (ח) ק"ל לנ. (ט) שם וירא. (י) שם תולדות. (יא) שם ויאז.

בהירות הבו"ת בלתי אפשר לקבל רק ע"י צמצום.

בהירות הבורא ב"ה הוא אין סוף. וכשעלה ברצונו לברא עולמו צמצם בהירותו כפי איכות המקבלים. וכשרוצים לשבור את הרשעים אז מראים להם בהירות העליון, והיא המפלגה שלהם. וזהו הנאמר בש"ס: נתן עיניו בו, שהופיע עליו בהירות עליון, וזה שאינו מדבק עצמו בתורה ובמצות אין לו יכולת לסבול בהירות העליון השופע עליו ונעשה גל של עצמות. ולעתיד לבא: „הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה". חמה — בהירות העליון, נרתיקה — הצמצום.

כשכל העולמות מסתכל בהבורא ית' בבהירות עליון אשר למעלה מכל העולמות, אז מחמת גודל בהירות הזה הם ביראה ופחד עד שהם מתבטלים במציאות ואין להם שום שמחה כלל. ועיקר השמחה כשהם חוזרים לעצמותם ובהירות הבו"ת מצמצם עצמו. כשאדם עושה עובדא ואח"כ רוצה לידע אם העובדא היא טובה. יראה בדעתו אם השכל שלו עולה למעלה, אזי העובדא שלו טובה בודא.

על ידי שמסתכל ברבו נתוסף לו בהירות, שההסתכלות על איש צדיק גורם לאדם קדושה. חיות כל העולמות הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים וכל צבאם, הארץ וכל אשר בה, הכל הוא מבהירות הבורא ית' אשר נתצמצם בכל העולמות ומחיה אותם. כשאדם מסתכל בבהירות הבו"ה חוזר הכל לשורשו ונשכח עצמותו ומהותו ואינו יודע כלל מעצמותו.

יש שני בהירות אשר הבורא מאיר לישראל: האחד, מה שהבורא מאיר על ישראל מחמת שעושין מצותיו וחוקותיו, והב' מה שבא לא מחמת קיום מצותיו רק מחמת רוב קדושה אשר באלו הזמנים. והחילוק: כי הבהירות ע"י קיום המצות יש לו צמצום וסוף, אבל הבהירות מחמת רוב הקדושה אין לו צמצום. הוא ית' נותן בכל יום בהירות חדש ומשפיע חסדים חדשים ואדם העובד שמו ית' מקבל עליו בכל יום בהירות ושכל חדש.

(א) שם וארא. (ב) שם בא. (ג) שם תרומה. (ד) שם לפורים. (ה) שם שם. (ו) שם

(זשא, ז) שם לשו"ש. (ח) שם לשבועות, (ט) שם ראה,

שלמות

ה יצה"ר והס"א הם חסרים אבל הקדושה היא בבחינת שלמות. כי אין שלמות אלא בקדושה ⁷ א.

כל העשירים כלם הם מלאים יגון ואנחה, כאשר אנו רואים בחוש העין, ואין להם עוה"ז. אמנם אותם העשירים העובדים את בוראם מתוך עשרם יש להם תענוג מתוך עשרם ⁷ ב.

חמים תהיה עם ד' אלהיך, כלומר: אתה תהיה תמים בלתי חסר שום דבר כשתהיה עם ד' אלהיך ⁷ ג.

פעם היה רל"י בורשוי, נפגש באיש א' ששמו בינוש, והיה איש מגושם מאד, אמר לו: חביבי, חביבי, כתר, כתר, בינוש אחי קשור עצמך בשורש עליון שורש כל השרשים בדבקות ואהבה ותראה שאין לך דבר יקר כמוהו ¹⁰ ד.

בעניני עוה"ז לא נמצא שלמיות, כי תמיד חסר לאדם שרוצה בתענוגים גשמיים. משא"כ בעבודת הבורא מי שעובד אותו הוא שלם בכל ה.

הצדיק העובד את השי"ת צריך שידע בכל יום ובכל פעם שמשיג איזה השגה, שיש עוד השגה מדרגה למעלה מזה שאינו משיג אותה עדיין, ושאין השגה זו שמשיג בתכלית השלמות. וידע בכל פעם שעדיין חסר שיש עוד השגה לפני ולפנים ודבר זה אין לו סוף. וידע תמיד שאינו בשלמות ¹⁰ ה.

קדושה וקליפה

ת מיד הקליפה נכנע לפני הקדושה והקדושה היא למעלה ¹¹ א. כשצדיק דר בין הקליפות מחשבת החצונים מבלבלים אותו ¹¹ ב.

מניעות

ה כלל הוא: אם יבא לאדם איזה מניעה ח"ו לעבודת הבורא ב"ה העקר ¹² א. שלא יעלה שום מנרא ופחד על ראשו ואז בודאי בעזרת הבורא ב"ה לא יזיק לו ¹² ב.

למה מעשה חיצוניות בקל יכולים להשיגם ומעשה פנימיות וקדושה

(א) ק"ל לקוטים. (ב) שם השמטת וישלח. (ג) שם לפסח. (ד) נתיב מצותיך. (ה) ק"ל תצוה. (ו) שמות. (ז) קדושת לוי ויגש. (ח) שם שם. (ט) ק"ל עקב.

אינו יכול בקל להשיג רק ע"י גיעות גדולות? — יובן ע"פ משל:
שני סוחרים יש; אחד יש לו כל סחורה שבעולם, ואחד יש לו סחורות
קטנות כגון מחטין וצנורות. סוחר זה שיש לו כל סחורות שבעולם יושב
בביתו וכל מי שרוצה יבא אצלו ויקנה. אבל הסוחר הקטן שאין לו רק
מחטין וצנורות צריך לסבב מכפר לכפר, כי אין צורך כ"כ לבני אדם,
ועוד שיש הרבה שיש להם סחורות כאלה לכן צריך לחזור אחר הקונה
לפתות אותו לקנות אצלו, והנמשל יובן מאליו: להבורא ב"ה יש לו כל
התענוגים וזה תכלית כל הברואים לעבוד הבורא ולעשות כבוד להבורא
ב"ה, לכן צריך גיעות גדולות להשיג התורה. כמו הסוחר הגדול שכל
הרוצה לקנות צריך לבוא אל ביתו, אכן החיצונית היא כמו סוחר קטן לכן
רודפת וחוזרת אחר האדם.

כשאדם יש לו איזה צער ח"ו אינו רשאי לצער בשביל הדבר הנוגע
אל עצמותו, רק עיקר צערו יהיה שבעבור זה הסבה ח"ו בלתי יכול לעבוד
את הבורא ב"ה כראוי. ואז הוא עושה נחת רוח להבורא ב"ה כי כל צערו
רק מחמת מניעת עבודת הבורא ב"ה על ידי זה. **כך**
אין צריך לבקש על המניעות אך לדבק בו ית' בשלמות ושורה בו
כל הטובות והמניעות נתמעטו.

במחנות

אם אדם בוטח בד' שהשי"ת יעשה לו כל צרכיו גם למעלה ממלאין
לו כל משאלותיו. אבל אם אדם דואג תמיד על פרנסתו ופרנסת אנשי
ביתו אזי גם למעלה יחסר פרנסתו. ולכן אשרי איש שלא ישכחך ושם
בטחונו בד' כי אז ד' צלך ומכין פרנסתו. כמו שהוא בוטח בד' שהאל
עושה כל צרכיו כן האל נותן לנו כל צרכנו. **כך**
צריך האדם הנצרך אל הגס מהבורא ב"ה לקבוע במחשבתו שאין
זה בדרך נס, רק בחפץ הבורא תלוי הכל שהוא בעל היכולת ורב העלילה,
קטן וגדול אצלו שוין. ואם כך מחזיק אמונתו ובטחונו בהשי"ת, כשהוא
נצרך לשום דבר יהיה מה שיהיה, עושין לו ומסייעין לו. **כך**
מי שעובד להשי"ת במחזיק דגללות אין לו שום מורא ופחד מכל
המאורעות שבאו עליו, כי אע"פ שלפי הנראה, היא צרה, אך בתוך מחשבתו

(א) שם לקוטים ד"ה מ"ט, גי' מכסיד, (ב) ק"ל דף, (ג) שם לססה, (ד) ק"ל

ולבו הוא אינו נחשב אצלו לצרה כי לבו נכון ובטוח שבודאי לא יגיע שום נזק ~~א~~ ^{דבר}

כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב אזי לא יעשה שום פעולה גשמיות רק יבטח בד' ובודאי יהפוך לו לטובה ~~א~~ ^{דבר}

אך אל ד' לבדו ישים בטחונו ויבחון במעשיו שכל דבר אין בו כח זולת הבוית"ש, אזי מדבק ומקשר כל ענינו בהבוית"ש והוא ית"ש מקור כל הברכות ומקור החיים ~~א~~ ^{דבר}

בראות האדם שנכסיו מתמוטטין העצה הנכונה שיעשה מהן צדקה. ביאור הדבר: כשמסור מעותיו בנדיבת לב נמצא מראה בפועל שאינו שם בטחונו במעותיו ואדרבה שם בטחונו בהש"י וכשהוא מתדבק בו ית"ש אזי מתדבק ומתקשר בו ית"ש בכל עשייתו ורכושו והוא באין סוף ומכח זה שורה הברכה ובכל אשר יפנה יצליח ויתרבו נכסיו עד מאד ~~א~~

זכות

כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות על ידי זה גם למעלה מתעורר אותה המדה ומלמדים גם עליו ועל כל זרע ישראל חסדים ~~א~~ ^{דבר}
 יק שמצדיק הכל לפני ד' ומלמד זכות על הכל נקרא משה ~~א~~

אור ישר ואור חוזר

~~א~~ אור ישר היינו השפע הנשפע מחמת גודל טובו ואור חוזר היינו השפע הנשפע מחמת התעוררות התחתונים ~~א~~ ^{דבר}

אור ישר הוא מה שנתפשט לתוך העולמות לכל אחד לפי בחינתו. ואור חוזר הוא בחי' אור שנשאר ולא בא לעולם מחמת שאין העולמות יכולים לקבל הבהירות, והוא בלתי מושג לשום נברא ונאצל. שאין שום חיה ושרף ואופן יכולים להשיג שם רק ישראל עם קדוש שהם למעלה מכל העולמות ~~א~~ ^{דבר}

השפעת השי"ת לעולם נקרא אור ישר ומה שהעולמות מגביהים עצמם לעבוד השי"ת שחוזרים לשרשם נקרא אור חוזר ~~א~~ ^{דבר}

(א) שם יתרו. (ב) שם וישב. (ג) ק"ל קמא באגדות רבב"ת. (ד) שם. (ה) קדושה
 (ו) שם נח. (ז) קדושה לוי. (ח) שם יתרו. (ט) בשלה.

התחדשות

האל ית"ש מחדש כל העולמות בכל יום ובכל עת ובכל שעה. כי הנה בכל יום אנו רואים שהש"י מחדש את עולמו שמפקדין נשמותנו אליו, ובכל יום הוא מחדש כמ"ש המחדש בטובו בכל יום תמיד מצ"ב. וגדולה מזו צריכין אנו להאמין שהאל מחדש את עולמו בכל רגע כמו שדחו"ל כל הנשמה ת"י על כל נשימה ונשימה ת"י, כלומר שבכל נשימה ונשימה הולכת הנשמה אליו ית' ורצונה לצאת מהגוף רק שהשי"ת מחזיר אותה והוא בסוד והחיות רצוא ושוב שהחיות של כל עולמות עליונים ועולם התחתון הולכת וכוספת אליו ית"ש בכל עת ובכל רגע והשי"ת מחדש אותם בכל עת ובכל רגע.

רע

בכל רגע החיות רוצה לצאת מן האדם והקב"ה שולח לו בכל רגע חיות חדש. נמצא לפ"ז מחני תשובה לכל אדם, כי בעת שעושה תשובה הוא בריה חדשה.

רע

השפעה

שב"י היה עובד ד' בחכמה והשכל עד שהשפיע מדתו בכל העולם, שאפילו תנוקות היו יודעים בחכמה עליונה, כמו כן כל צדיק דיק במדתו שעובד משפיע בכל העולם המדה שעובד בה. למען ירבו ימיכם... כימי השמים על הארץ. השמים משפיעים לארץ, כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים... כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה, כן תהיו גם אתם בבחינה זו להשפיע לכל. זאת המדה היתה לאבותינו הקדושים שגרמו השפעות טובות וברכות.

השפע מהשי"ת אל כל העולמות יש בה ג' בחינות: כל זמן שהוא דבוק להשי"ת אינה מושגת כלל, ואח"כ היא מושגת אל העולמות אבל עדיין לא נתפשטה בתוך העולמות ואח"כ היא מתפשטת בתוך העולמות.

יש שני בחינות בהשפעה: יש שפע שהיא במדרגת מדידה לפי העולמות. לכל אחד ואחד חוק קצוב. ויש שפע שנמשך מהבורא ית"ש שלא בא בגבול. שהיא דבוקה במקור החיים ואין חוק וקצבה לה.

(א) שם בראשית, חיי ולר"ה. (ב) שם ויקרא. (ג) קדושת לוי על אבות. (ד) קדושת
לוי. (ה) רבב"ה. (ו) שם פ' ב'. (ז) ויחי. (ח) קדושת לוי לקומים.

ישראל 5

כל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל, בעבור שאנחנו קבלנו
על תורתו ומצותיו ~~א~~.
כיון שאל אחד בראנו ונשמות ישראל באין ממחצב אחד, כשיש
לאחד צער גם חברו מרגיש, וכשיש לאחד מישראל שמחה גם חברו
מרגיש בשמחה ~~א~~.
יש שני סוגי נסים הנעשים לישראל: (א) שהשי"ת מעניש את
המריעים לישראל, ואז חדלו הרע; (ב) שהשי"ת מהפך לב השרים ויועצים
עליהם לטובה ~~א~~.
צריך האדם להאמין שאנחנו עמו ישראל קרובים אליו למעול כל
מה שירצה איש מישראל מאת הבורא ב"ה בתפלתו ~~א~~.
כשח"ו עת צרה לישראל אזי הימים מלמדים זכות על ישראל
ואומרים: הלא לא נבראו אלא בשביל ישראל ~~א~~.

(א) שם וישיב, (ב) שם, (ג) ק"ל במדבר, (ד) ק"ל ח"ב קדושה ב', (ה) שם קדושה
 א', (ו) שם בטור, (ז) ק"ל כא, (ח) שם שם, (ט) שם בשלח.

השי"ת מנצח את שונאיהם של ישראל ע"י שהוא מגביה את
ישראל א.

הקב"ה מצמצם א"ע ועומד על נקודת ישראל שהם נקודת מחשבתו
אשר בשבילם עלה ברצונו לברוא כל העולמות, והכל כדי להטיב לישראל,
והם עיקר המחשבה ואבן הראשה, שממנו הושתת העולם א.
זה שאמר הקב"ה בעצמו אנכי ולא יהיה לך גרשם ונחקק בלב
כל איש ישראל עד שאפילו הקל שבקלים מוסר נפשו על קידוש שמו
ית' א.

הקב"ה מתפאר בעמו ישראל הנך נפה רעיתי שמוסגלים תמיד
מעש"ט לאביהם שבשמים ואף שלפעמים הם הולכים בשוקים וברחובות
לבקש את אהבה נפשם, עכ"ו כל כונתם לש"ש שאם ירויחו איזה טמון
מפורין ממנו לצדקה ולעונג שבת ויו"ט ולישב בשבת תחכמוני, כאשר
יהיו צרכיהם מוכנים א.

הכלל אצל כל אומה צריכה להיות איזה מדה טובה, וזה היא
עיקר חיותם. אבל ישראל יש להם כל המדות טובות א.
עיקר השפע שיוצא מן העולמות הוא בשביל ישראל א.
כל השרים של האומות אומרים שירה, ואימתי אומרים שירה!
כשעושה איזה אומה חסד למטה עם ישראל, מזה מגיע התגברות לשר
 שלהם לומר שירה א.

אצל השם יתברך שדרכו להטיב העיקר הוא לרומם קרן ישראל
וממילא בא השבר להשונאים א.
דע שכל האומות שנבראו לא נבראו אלא בשביל ישראל לטובת
ישראל ואולי שלא היה איזה טובה לא היו נבראים כלל א.
ברור לכל משכיל שהבורא ב"ה ברא כל העולם בשביל ישראל
ואין להבורא ב"ה אהבה כ"א לישראל, ותכלית הבריאה היה להשפיע כל
טוב וברכה לעמו ישראל א.
ישראל אסורים לספור מחמת שאין יכולת לתפוס ישראל במחשבה
כי הם למעלה מהשגה א.

א) שם שם. (ב) שם שם. (ג) שם יתרו. (ד) שם לשה"ש. (ה) שם בלק.
ו) שם ויגש. (ז) שם וישלח. (ח) שם לקטים. (ט) ק"ל קמא ק' ב'. (י) שם חי רבב"ה
(יא) לך.

אהבת ישראל

צ ריכין כל אר"א ליתן עינו ולבו כל הימים להיות אוהב כל א' מישראל
אהבה שלמה כנפשו ומאדו. ובאם שיהיו כל ישראל באחדות גמור בודאי

יבנה ביהמ"ק במהרה ~~א~~ 567
זה הכלל אמתי שאין באפשרי שיהיו כל ישראל באחדות גמור וק
שישובו כל ישראל לבית"ש ויהיו כלם דבקים בו ית"ש והוא ית"ש
אוהב כל אחד מישראל אהבה שלמה ממילא תהי' השראת השכינה בא.
כיון שאל אחד בראנו ונשמות ישראל באין ממחצב אחד כשיש
לאחד צער גם חברו מרגיש, וכשיש לאחד מישראל שמחה גם חברו
מרגיש בשמחה. כמו אדם אחד כשכואב לו אבר אחד מרגיש כל הגוף
צער ~~א~~ 567

אֶלֶּךְ יִשְׂרָאֵל

אבות לא היו מרכבה לאלהות רק בארץ ישראל.
יעקב אבינו ע"ה בארץ ישראל היה עובד את ד' בשכל גדול
היה מתיירא שמא בחוץ-לארץ לא יעבוד את ד' כל כך.
כשנהיה בארצינו אז יהיה ניכר גדולת הבורא בא"י אלפי אלפים
רבבות אשר לא יוכל שום נברא לספרו.
ישראל במדבר היו בבחינה שהקב"ה השפיע להם מחמת חסדו
הגדול; אבל בא"י היה השפע הנשפע עליהם מחמת מעשה התחתונים,
שישראל היו ראויים מחמת מעשיהם הטובים שהבורא ב"ה ישפיע עליהם
טובות.

ארץ ישראל כאשר ישראל יושבים לבטח בתוכה היא ישוב; אבל כאשר גלו ישראל ממנה אף שיושבים בה שאר אומות היא מדבר, ולמה זה? — לפי שא"י של ישראל היא ואינה מקבלת ישוב רק מישראל.

אמילו אם האדם אינו יכול לקיים המצוות התלויות בארץ יצפה לעשותם ולקיימם ועל ידי זה יזכה לקיים.

על שלא קבלו כל האומות הנזרה, כי אם ישראל לבדם הם קבלו

(א) קד"ל קמא ח"י (רבב"ח. ג) (שם. ג) (שם בסופו. ו) קדושת לוי וישלח.

(ה) שם הייטש. (ו) שם ויהי. (ז) שם ויקרא. (ח) שם לאיכה. (ט) שם עקב.

התורה לכך יקחו ישראל את ארץ ישראל א.

ארץ ישראל גבוהה ברוחניות הקדושה מחוץ לארץ, לכן בהולך מארץ ישראל לחוץ לארץ כתיב וירד א.

א"א השיג שבא"י יכולים להשיג שלמות בעבודת ד' ע"כ נתלהב לבו לילך לא"י ב.

כשישראל עוסקים בתורה ובמצות יש להם חלק בא"י מלבד ירושת אבותיהם, כי יש להם חלק מהפעולות שלהם דהיינו מהתורה ומהמצות ד.

גאולה

עיקר הגלות הוא רק בכדי להעלות הנצוצות שנפלו בקליפה מחטא אדם הראשון. וישראל סובלים יסורי הגלות עד בא העת שתכלה כל הרשעה. וכשתהיה עליה לנצוצות, אזי בודאי תהיה הגאולה תיכף ומיד, ואז יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לד' הארץ ומלואה ואז יתגדל שמו הגדול ה... ב.

בימות המשיח יתוקנו כל הטבעיים ופרה ודוב תרענה וכל הטבעיים יעשו דוקא רצון עם בני"ו ולא יצטרכו כלל לנסים בשנוי טבעיים א. בעולם הזה נראה לאדם שנברא בכדי לעשות עסקי עוה"ז, אבל כשיבא הגואל ב"ב אז מתגלה עיקר עשייתו של בני אדם בעוה"ז כדי להשיג אחדות הבורא ב"ה א.

א) שם תבא. ב) שם ויצא. ג) שם לך. ד) שלח. ה) קדושת לוי ויחי. ו) ק"ל קמא קדושה ב'. ז) חקת.

מאמרים

סגוף

אין לאדם לסגוף ולענות בצום נפשו, כי כל זה מצד הסתת היצר להחליש המוח, וממילא יתבטל מעבודת ד'. משל לשנים שנלחמו זה בזה. התחכם א' בערמה ואמר: אם אכה את לוחמי באבר אחד לא אזיקנו רק באבר זה לבד; מוטב אפגענו במוחו וממילא יחליש כל גופו ואנחנו ~~נ~~.

מחשבות

אסור לאדם שיחשוב מחשבות רעות ח"ו, כי המוח הוא קדש הקדשים, ושם הארון והלוחות והרי הוא כמעמיד צלם בהיכל ח"ו. רק צריך תמיד לחשוב יראת ד' וגדולתו ית' ותורה הקדושה, ומה שהצדיק מרים ידיו בתפלתו מגודל דבקות והתלהבות, הוא דוגמת מה שהיה בהיכל "הכרובים פורשים כנפים למעלה" ~~א~~.

תורה

אפילו הלבנונית שבגויילי התורה יש בה קדושה והארה גדולה, ולכן בנדבק אות לחברתה פסול, משום דכיסה הארה שבלבנונית ~~א~~.

סבלנות

אם באים אנשים פשוטים ומגושמים לסוכתי צריך לסבול ושלא לדחותם, כי גם הקב"ה סבלן כמ"ש גושא עון, ולעתיד בסוכה של ליתן עתידים צדיקים לישב בעטרותיהם וגם אני אדחוק א"ע לישב שם ויבא מי להוציאני משם ויאמר, מה עושה כאן איש מגושם, אז אטעון כי גם בסוכתי ישבו אנשים פשוטים וסבלתי.

אחרות

ששים רבוא אותיות יש בתורה, והם ששים רבוא נשמות ישראל. כשהתורה שלמה אסור למחוק אות, ואם היא מחולקת לחומשים או אין בה קדושת ס"ת ואין איסור מחיקה. כך כשישראל באחדות גמור אין שום קטיגור יכול לשלוט בהם.

אמת ושקר

הוה מרגלא בפומיה: עולם הפוך אני רואה. לפנינו בישראל היה האמת בחוצות ושוקים, בכל מקום הכל דברו רק אמת, וכשנכנסו לבכ"נ ובמ"ד או דברו שקר, כי אמרו אשמנו בגדנו גזלנו כו, ולא היה בהם מכל אלה. והיום הוא בהיפוך. בשוק מדברים אך שקר וכזבים, ובבואם לבית ד' ואומרים אשמנו כו' הוא אמת.

ישראל

בתפלה: ולא יצטרכו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר, וכי מה איכפת לי אם יבאו נכרים לחנותם של ישראל וירויחו מהם פרנסתם. אמנם יש שהאדם צדיק במעשיו בעצמו, ויש שהוא בלתי שלם במעשיו ומעריכו השי"ת נגד זולתו הגרועים ממנו, וכן הוא בכלל ישראל, כשאניס במדרגת השלמות מעריכין אותם נגד האומות הגרועים מהם. וע"ז מתפללין שיהיו ישראל בתכלית השלמות ולא יצטרכו לכך.

חיתון

אמר: השי"ת התחתן עמנו ואמר לנו והייתם לי סגלה, יען אנחנו מגדולי היחס, בני אברהם יצחק ויעקב, אבל אתה רבש"ע, מי אביך, כלום יש לך אב? רק ברצי כסף נתקשרנו עמך כי אמרת לי הכסף ולי הזהב, תן אפוא כסף וזהב, שפע פרנסה וטובה לעם סגולתך.

תפלין

הוה מרגלא בפומיה: רבש"ע מדוע לא תתנהג עמנו כמו בעה"ב פשוט. ראיתי בעה"ב אחד נפלו התפלין של ראש מידו, תיכף כרע והגביהם ונשקם. ועמך ישראל הם התפלין שלך שאתה מתפאר בהם, וזה כמה

שנים שנפלו מאגרא רמה לבירא עמיקתא, "שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו" ולמה לא תרחם עליהם להקים מעפר ולהרימם משפלותם.

צדיק גזור

פעם שבת בעיר אחת במחוז פודוליה ושררה שם מחלת המאזלין ביילדים. אירע אז ברית מילה וכבדוהו בסנדקאות, אמר: המאזלין הוא מין צרעת, וקיי"ל מילה דוחה צרעת, יעזור ד' והחולאת תפסק. וכן הוה.

היה נותן לפעמים קמיעות לחולים. בהקמיעות ההם לא היה כתוב שום שם רק סגנון זה: לוי יצחק בן שרה סאסיא גזר שהחולאת תלך לה!

קבלה מעשית

תלמידו המחבר ס' וכוחא רבה כותב בסוף ספרו: ושאלתי אני למורי ז"ל, אם יש לנו להשתמש בשמות הקדושים או בהשבעות כמו הקדמונים שהיו משתמשים בקבלה מעשית כדי להשכיל ולדעת החכמה? והשיב לי מורי ז"ל, כי אותן החכמים שהיו משתמשים בהם היה להם אפר פרה אבל אנו טמאי מתים ואסור לנו להתעסק בדברים אלו נכוח כתוב בש"ע האריז"ל וע' מדבר קדמות מערכת א' סי' כ"ו.

הכנה

תלמידו רבי אהרן מויטומיר כותב: כשהולכין לפני המלך צריכין להתבונן מקודם מה ואיך לדבר לפניו וכן צריכין לנהוג קודם תפלה. והכנה צריכה יותר שהות מגוף התפלה אלא שאין לנו שכל וכח דזה. לכך אנו סומכין על הצדיקים שבדור שעומדים בחצי הלילה ועושים הכנות לתפלה כגון אדמו"ר הגה"ק... ק... 100.

קדש וחול

אמר: לכך אומרים במוצאי שבת התפלה גאטט פין אברהם" בלשון חול, כי בשבת מפני גודל קדושת היום אין מהראוי לדבר דברי

חול, ובמוצאי שבת הותר, ואיך יצא מן הקצה אל הפכו, ע"כ אומרים
תפלה זו שחיצוניותה לשון חול ותוכה קדש.

נס

רבי ישראל מקוזניץ כותב: נ"ס מרמז על יחוד מ"ה אדנ"י. ואמר
הגאון החסיד מורינו מו"ה לוי יצחק ז"ל ביאור הענין, כי כשנעשה
בט תמיהי אינשי ושואלין זה לזה מ"ה זאת? והתשובה הוא אדנ"י.
כלומר: שיש אדון על כל המעשים מנהיג העולם ומפליא לעשות ~~א~~.

תשובה

יהיה ממארי דחושבנא. בכל לילה לפני שכבו במטתו היה ממשמש
ומפשפש במעשיו שעשה באותו יום והיה מדקדק בהם היטב ומוצא
בהם פגם וחסרון ועשה תשובה ואמר: לוי יצחק לא יעשה עוד כך. חזר
ואמר: הלא גם תמול אמרתי כן, אבל תמול לא אמרתי אמת והיום אני
אומר כן באמת.

אהבה

אע"פ בא אל המקצועות בר"ה וכמה שופרות תחובין לו באיזורו, עלה
על הבימה ואמר כבן המתחטא לפני אביו: רבש"ע, אתה סובר
שאתקע לפניך, תתקע לך המלכות הרשעה המציקים לישראל בגזרותיהם.
ועוב חזר ואמר: אבל מה אעשה לך רבש"ע אחרי כי אהבת עולם
אזובתיך, אבטל רצוני מפני רצונך...

סוגה בשושנים

אע"פ אמר: רבש"ע יש לי לספר עולה מבניך. יהודי בא מדרך
רחוקה והביא מתנה חשובה לאשתו צרור מרגליות. אמרה לו:
הניח על השלחן כי אינני יכולה לקבל מידך... היחכן עולה
כזו?...

גיהנם

פ עם בא לפניו אחד מגדולי המקורבים. שאל לו מאין באת? השיב בדרך הלצה: מדינה של גיהנם. אמר הרב: השליכו אותו החוצה, אין גיוונם לישראל.

מקוה

פ עם הזדמן להרבי מלובלין. הביאו בשבילו כיבוד חלב עם קוה. רצה הרבי לערות תחלה את הקוה ואחר כך ליתן החלב עליה. א"ל ר' לוי יצחק: אני אומר ליתן החלב תחלה ואח"כ קוה. אנו מכוונים, חלב בגימטריא מ' ועם קוה היא אותיות מקוה.

גאווה

אמר: לולא נזכרה בתורה מדת הגאווה לא הייתי מאמין שתמצא מדה כזו בבני אדם. לא אוכל לצייר לי איך יתגאה אדם אשר חיו כצל עובר והוא עוד גרוע מקיקיון דיונה, כי זה נתקיים עכ"פ לילה אחד והאדם עלול לכל פגע בכל רגע.

ללצים הוא יליץ

פ עם הזדמן לעיר אחת שהיו שם שני רבנים. רב דחייטים ורב דמוכרי קמח. באו יחדיו לקבל פניו ובסתר לבם נתכונן לרגל דרכיו ולהתלוצץ עליו. הרגיש בדבר ואמר להם: איני יודע מי הגדול שביניכם להקדים לו שלום. הא לכם לשניכם אין שלום... בקשוהו לומר להם תורה. אמר: איתא בגמרא עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, והוא פלאי, כי מה תועלת בדבר ומה נרויח בזה? אך עתה נתישב לי. כי עכשיו כשיש חייטים ומוכרי קמח כל כת וחבורה ממנה רב מיוחד ולעת"ל כאשר הארץ תוציא גלוסקאות וכלי מילת ולא יהיו חייטים ומוכרי קמח, נרויח שלא יהיו רבנים דחייטים ומוכרי

חלופין

אמר: וקני ד' יחליפו כח, נותנים להקב"ה הכח שלהם החלש והוא ית מאציל עליהם בחסדו מכחו הגדול לעבודתו.

הכנה לנאולד

פעם בהיות מיסב על שלחנו עם קהל חסידים, באמצע הסעודה פתח ואמר: נבין מאמר הגמרא ששאלו למשיח אימתי יבא מר והשיב היום אם בקולו תשמעו. וקשה איך אפשר לבא היום אם בקולו תשמעו, והרי לא בא אליהו מאתמול והכתוב אומר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ד'. אמנם מבינים אתם אחי, למה באמת צריך אליהו לבא יום אחד לפני משיח צדקנו. כי אתם בני העולם טרודים מאד בעסקי היות העולם זה בסחורתו וזה במלאכתו והם מגושמים מאד ומקושרים. בהבלי הזמן, וכשיבא משיח צדקנו צריך להיות בשביל זה ביאת אליהו יום אחד קודם לבשר, בכדי שיהיה להם הכנה והזמנה לפנות מעסקיהם לקבל פני משיח צדקנו. אמנם כשיהיה היום אם בקולו תשמעו ממילא לא יהיו מקושרים בהבלי הזמן ויהיו פגויים לקבל פני משיח צדקנו ולא יהיו צריכים לביאת אליהו מקודם. מבינים אתם אחי! *כ*

חורבן

פעם בא במסבת חברים ומצא אותם שותים יין. אמר להם: איד אפשר לשותות יין ובית מקדשנו חרב ושומם?

קונים

פעם באו סוחרים בני תורה ויראי ד' על יריד בברדיטשוב. תמו ימי היריד והם לא מכרו סחורתם, כי לא נמצאו להם קונים. באו לפני הרב ובכו לפניו על גורלם כי נעשו בעלי חוב. פתח הרב וצעק: רבש"ע, יצרת אותנו בגוף ונשמה ואנו צריכים פרנסה אם אין קונים תבין להם מלאכים לקנות. למחרת באו אנשים הרבה, מבלי לדעת מאין באו, וקנו מהם כל הסחורות.

תשובה

בכל חודש אלול היה שולח את השמש להזכיר ולהכריז שצריכים לעשות תשובה. ופעם שאל בעצמו בביה"כ אם עשו תשובה. היה שם

רשע אחד, אמר לו: הלא הרב צריך להיות חכם ומעלתו עושה א"ע כשוטה. השיבו הרב: מקנא אני בך מאד, כי בודאי תעשה תשובה אחרי שעתה זמן דין בשמים ואפילו מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין, ובטח תעשה תשובה מיראה ואח"כ בסוכות תעשה תשובה מאהבה, ועי"ז יהפכו לך זדונות לזכיות, ויהיו לך זכיות הרבה יותר ממני.

התבוננות

פעם בא בבקר לבית מדרשו ובירך ברכת השחר בקול כדרכו, והשמיט ברכת שלא עשני גוי, התפללו על הדבר. באר להם: כשקמתי ממטתי העמקתי להתבונן ברוממותי ושבפלותי אני, וראיתי את עצמי בריה קלה ושפלה ונשבר לבי בקרבי לרסיסים עד שבאה רוח עוצב בלבי, ולא היה אפשר לי להרים ראש לעבודה ולתורה. התחלתי לבקש איזה נקודה טובה בי להתחזק בה ולא מצאתי. מששתי את כל אברי ואין בי מתום. עד שראיתי דרך חלוני נכרי עובר בשוק. והתבוננתי על ההבדל שבין איש ישראל לזולתו ויתרוננו עליה, ומגודל השמחה על הדבר ברכתי מיד ברכת שלא עשני גוי.

שה אובר

פעם נכנס לבית מדרשו ומצא את הצבור שוחקים. שאל: ולשמחה מה זו עושה? ענו: כפרי אחד אומר תהלים, כשהגיע להפסוק, תעיתי כשה אובר, אמר כשה איבר בקש. אמר להם הרב: אל תצחקו, אין זה זגיאה. פעם הלך הזאב ימים אחדים רעב ולא מצא טרף. פגע בשה נעיר אחד שתעה מן העדר. אמר לו הזאב רעב אנכי ואני רוצה לטרפך אבל חוק לנו שלא להרוג בעל חי נקי מחטא, ספר נא לי אפוא איזו חטא ועון. ענה השה: צעיר אנכי, ימי חיי מספר, ומה יכלתי לחטא. אמר הזאב: בלי חטא אי אפשר. אין צדיק בארץ. גזרני עליך שתפשפש במעשיך ותזכור איזה עון ואשמה. ענה השה. פעם רעבתי גם אני זמן רב ולא היה לי מה לאכול. ראיתי אדם הולך ושק עם קש על שכמו. קשים

(א) רעיון זה מקורו בש"ס (מנחות מ"ג): כשנכנס דוד לבית המרחץ ראה א"צ שרום. אמר אני לי שאני ערום בלא מצות. כיון שנסתכל במילת נתייטבה דעתי פתח ואמר שירת.

אחדים נטו מחוץ לשק הלכתי אחריו והוצאתי קשים אחדים להשקיט רעבוני. אפשר זה חטא? אמר הזאב: ודאי, זהו חטא גדול, גנב אתה והנך חייב מיתה. הבה אשביע רעבוני עמך. מיד טרפו בלי חמלה. כמקרה הזה יקרה גם אותנו עם ישראל. אויבינו מחפשים עלילות לנו, ועל דבר קטן וקל שאדם דש בעקביו, כעין הוצאת הקשים האחדים, מאשימים אותנו ומענישים אותנו קשה. ועל זה ניבא דוד ואמר: תעיתי כשה אובד בקש...

סליחתך

פעם בליל כל נדרי אמר: רבותי, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. בכן נאמר דבר בשם אומרו: „ויאמר ד' סלחתי כדברך“.

פעם אחרת כשהגיע לתיבת סלחתי אמר ברגש: „רבשע, אמור אתה סלחתי, אנו אין בנו כח“.

צפיה לגאולה

בערב ת"ב לפנות ערב אחר סעודה המפסקת עמד אצל החלון והציץ כמחכה ומצפה לבואו של נפש חביבה וגעגועים עזים נצנצו מחרכי עיניו. במצב נפש כזה עמד עד שהגיעה שעת אמירת הקינות. כאשר נגש אליו השמש ולחש לו שהקהל מוכנים לקרא איכה נודעו כמוכה רעם ואמר בקול מר צורח ובבכיה עזה: הוי, המשיח לא בא עוד, איכה ישבר בדד העיר...

השוותך

בהיותו סמוך על שלחן חותנו כבדוהו ב„אתה הראת“ בליל שמחת תורה. לקח בידו הטלית כמה פעמים, נסה להתעטף וחזר והניחו מידו עד שלבסוף הניחו מידו ואמר בקול: אם אתה גם כן למדן, עובר ד' וחסיד אמור אתה והנח הטלית. חרה הדבר לחותנו וחשב זאת לבזיון גדול. הסביר לו: כאשר רציתי להתחיל להגיד הרגשתי כי גם היצר בא להגיד עמדי יחד. שאלתיו. באיזה זכות? השיב לי ומה כחך יפה? השבתי: אני לומד תורה. השיב: אני למדתי עמך יחד. אמרתי: אני עוסק בעבודה. השיב: אני עוסק עמך יחד. אמרתי: אני חסיד של

המגיד. השיב: נסעתי עמך ביחד לשם. לא רציתי לומר עמו יחד ואמרתי לו שיאמר הוא בעצמו. היש עול בי?

חכם לומד מכל אדם

בעם נדד במדינה לאסוף בשביל מצוה רבה ולא עלתה כידו. נצטער על שביטל תורה ועבודה מבלי שיפעול כלום. באותו יום נתפס גנב יהודי. השתדל הרב להוציאו לחפשי. כשנשתחרר אמר לו הרב: ראה מה שסבלת התעשה עוד כן? השיב הלז: ומה בכך. אם לא עלתה בידי היום יצליח בידי בזמן אחר. התרגש הרב ואמר: ולמה הצטערתי אני. אם לא הצליח בידי עתה אפשר שאצליח בפעם אחרת...

ספורים

רבנות

בשעה שירדו נשמת ר' לוי יצחק לעולם עמד השטן וטען: רבש"ע, אתה בראת את האדם שיהיה בעל בחירה חפשית, ובראת אותי שאוכל לפתות ולהסית את בני האדם לסור מדרך הטוב והקדושה, עכשיו כשאתה שולח נשמה קדושה כזו לעולם מה אוכל עוד אני לפעול בעולם. הלא בעליה של נשמה עליונה זו יחזיר את כל העולם כלו למוטב ותתפשט אור הקדושה בעולם?

השיבו הקב"ה: בעל נשמה זו יהיה רב וטרדות רבנותו יבטלוהו מעבודתו!

תורה

כל אותם השנים שהיה רל"י רב בזעליחוב זכרו בני העירה כל הדברי תורה ששמעו מפיו ויהיו חרותים על לוח לבם. כאשר נסע מהם שכחו הכל!

(א) השנה לא המאמר: אדוני משה בלאם — הטל עליהם צרכי צבור וחם כלים מאליהם. והיו תוכן המאמר הידוע: הרבנות מקברת את בעליה.

כח התפלה

בברדיטשוב היה אפיקורס אחד שהיה לועג על רל"י ועל חסידיו. אמרו לו החסידים אלו היית בביהמ"ד בשעת תפלתו של רל"י היית גם אתה חוזר בתשובה. צחק ואמר אני אלך ואראה לכם שלא אתפעל כלום. הלך ועמד מתחלת התפלה עד אחר שמ"ע ויהי מראה לחסידים באותות שחוק כמנצח. כאשר התחיל הרב, "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב" כפל כ"פ המלות האחרונות בהתלהבות בוערה מפני הלב ומעמקי הנפש, אז לא יכול עוד האדם הלו לעמוד על נפשו כי נגע עד לבו ויהי לבעל תשובה ולאחד החסידים.

רחום

בשגזר החוק שיהא לכל אדם כנוי משפחתי, שאלו את רל"י מה שם הכנוי אשר יבחר לו? השיב: הנה אמרו רז"ל, "הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה הוה רחום" ע"כ זה השם יכנו לי, "רחום" (דערבארימדיגער).

מצוה

בבית חותנו הגביר הקצין ר' ישראל פרץ מלובורטוב היו רגילים באורחים חדשים לבקרים. ויהי רל"י משמש אותם ומציע להם בעצמו המטות ויביא על כתפיו את אלומות הקש. אמר לו חותנו: האינך יכול ליתן אגורת כסף לנכרי שהוא ישא את אלומות התבן! ענה לו רל"י: הנכון לכבד את הערל בהמצוה ועוד לשלם לו שכר!!

אמנה

פעם בא אל כפרי אחד ולא הגיד מי הוא. חשב הכפרי עליו שהחשש שוחט. א"ל הכפרי כנראה כבודו הוא שוחט ישחוט נא לי ואני אשלם לו במיטב. א"ל רל"י אשחוט לך אבל הלזה לי עשרים רז"כ, ואני אחזירם לך אחר ימים מספר. אמר הכפרי: איך אתן כספי לאיש זר שאיני מכירו? א"ל רל"י: ישמעו אזניך מה שאתה מוציא מפוך, על סכום מצער של עשרים רז"כ פחדת להאמין לי כל עוד שאינך מכירי, ועל נשמתך חפצת להאמין לי. לו הודמן לך איש נוכח ורמאי היה שוחט לך בשביל בצינ כסף והיית מטמא נפשך בנבלה...

קמצנות

א לפניו אחד בשאלה בעניני טומאה וטהרה. פסק רל"י לטמא. השואל שהיה בר אוריין התחיל לפלפל עמו ולהראות כחא דהיתרא. הראה לו רל"י שלא כן האמת. אמנם הלז התעצם פעם אחר פעם למצא מחדש צדדים לטהר. אמר לו רל"י: הגד נא חביבי, מפני מה אסרה תורה ליקח שוחד אפילו לדון דין אמת, האם בשביל שיתנו להרב מברדיטשוב ר"כ אחד יטה משפט ח"ו? אבל דע למה נקרא שמו שוחד? מטני שהוא חד, כלומר שהדיין נעשה אחד עם הנותן, ושוב לא יראה לו חובה כי אין אדם רואה חובה לעצמו, ואפילו אם יראה להשיג האמת לא ימצאנו. כן אתה אינך חפץ בכונה לטהר את הטמא, אבל איש כייל אתה, והקמצנות בכחה להביא את האדם לידי כל עברות שבתורה, מהיות בחול על ממונו, כי היצר יראה לו צדדי היתר על כל מילי דאיסורא, שיש בהם גררא דהוצאה או הפסד. כן אתה בהיותך חס על ההוצאה הכרוכה בהטהרה לכן ישיאך לבך לבקש היתרים ע"פ פלפולים שאינם לאמתה של תורה, וקשה לך להכיר האמת בהיות משוחד מכסף ההוצאה.

נצחון

א פיקורס אחד שהיה רגיל להתוכח עם גדולי החכמים בא גם אל הרב מברדיטשוב להתוכח אתו בעניני האמונה, כאשר נכנס אל חדרו מצא אותו יושב ולומד בדבקות נפלא ובהתלהבות חזקה והאש מלהטת סביבו. רל"י לא פנה אליו כלל אבל בכ"פ הפסיק ממשנתו ופליט המלים האלה: „אולי האמת כמו שכתוב“. האיש עמד כנדהם ושערות ראשו סמר מבלי לדעת מה זאת. אחרי רגעים אחדים נגש רל"י אליו ואמר לו: חביבי, כבר נתוכחו עמך גדולי חקרי לב ודבריהם לא עשו רושם עליך, כי באמת להראות הג"ע והגיהנם פה על השלתך הוא דבר שאי אפשר. לכן נמנעתי מלהתוכח אתך. אך שמע נא יקירי, אולי האמת כמו שכתוב בתורה וכפועל ידך ישלם לך ד' ליום פקודה, מה תעשה אז? אנה תברח? הדברים האלה שנאמרו בתום וחוס חדרו אל לבו של אותו איש ועשו בו מהפכה שלמה עד שנעשה לבעל תשובה.

כפרות

ב עם בסבבו קודם ת"ב בעיר לצורך מצוה, מצא מן העשירים אוכלים בסעודתם בשר עוף. אמר להם בהלצה: אם תאכלו עתה את העופות

מאי תסחו לכפרות?

כעם הודמן ללבוב ולא הגיד מי הוא. כשבקש מאחד הנגידים לאכסנו בביתו סירב הלז מלקבלו וא"ל שילך להתאכסן אצל המלמד. האחרון קבלו לביתו ומיד נשמע הקול כי הרב מברדיטשוב כאן. ויבא אותו הנגיד ויתחנן לו: ימחול אדמו"ר לבא ולהתאכסן בביתי כי אצלי מתאכסנים כל הצדיקים. ענה לו רל"י: נראה נא מה ההבדל בין א"א ללוט. א"א קבל אורחים וגם בלוט נאמר ויעש להם משתה ומצות אפה. אך ההבדל בזה: לא"א באו בדמות אנשים וחשב שהם בני אדם פשוטים ובכ"ז קבל אותם בביתו. אבל לוט ראה שהם מלאכים ומה זה חידוש ליתן אכסניא למלאכים?

מנהג ישן

כאשר נתקבל רל"י לרב בברדיטשוב התנה עם מנהלי העיר שלא להטריחו על כל אספה ואספה, אם לא שיהיה להם לתקן דבר חדש. פעם נתאספו להחליט תקנה שלא יסבבו העניים על פתחי נדיבים ויקראו גם רל"י לאספה זו. אמר להם רל"י: הלא בקשתי שבשביל תקנה ישנה לא תטריחו אותי? אמרו הקהל וכי תקנה ישנה הוא זו? כן, — אמר להם רל"י — תקנה ישנה היא מימות סדום ועמורה שלא הרשו לעני לסבב על בתיהם.

בטול גזירה

כעם בעי"כ המתינו על בואו, שהיה רגיל לבוא בשעה קבועה, ולא בא עד קרוב לפנות ערב. כמובן עורר האיחור הלז תמיהה והתפלאות בחוג החסידים. הסביר להם רל"י כך: זה לא כביר קבל לפני איש א' על אשתו שהיא מורדת בו ואינה טובלת לטהרתה. קראתי את האשה והוכחתי אותה על הדבר. השיבה: אם בעלי איננו מפרנס בני ביתי והילדים מסובלים ברעב ומחסור איך זה אלך לבית הטבילה? בשמעי דבריה פסקתי: האשה צדקה בטענתה. על הבעל ליתן פרנסה כראוי והיא תזהר בטבילה בזמנה. והיום ראיתי שנגזרה שנת בצורת אמרתי: אינני הולך לטבול לקדושת היום עד שתבטיח לי ד' צבאות שנת פרנסה ושובע לישראל! לזאת אחרתי עד שהמתקתי את הדינים ונתבטלה הגזירה הרעה.

התוכחה

רבי ברוך ממעוזו בקש פעם שיספרו לו דבר מהרב מברדיטשוב. היה באותו מעמד אברך אחד וסיפר: אני הייתי בימים הקרובים מברדיטשוב בשביל עסקי. נכנסתי לביהמ"ד לשמוע תפלת הרב. כאשר הגיע הרב בברכת יוצר אור להמלים: יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם עומדים כו' בא אצלי ואמר לי בזעף: מה יאמר המלאך מיכאל? מה יאמר המלאך גבריאל? אמר לו ר' ברוך: דע כי בשעה שאומר הרב מברדיטשוב המלים האלה מלאכי מעלה נאספו ללמד זכות על ישראל. ואתה שגנבת באותו יום כף כסף באכסניא לא נמצא עליך שום זכות באשר כי עשיר אתה ולא למלאות נפשך כי תרעב גנבת, ואין למלאכי מעלה מה להגיד זכות עליך...

לב מרגיש

איש עני אחד בא להרב מברדיטשוב והציע לפניו מצוקותיו ותלאותיו. אמר לו הרב המתין עד שאאציל לך ברכתי. כן היה יום אחר יום. הלז אמנם שלא היה לו על הוצאות הדרך נחפו לחזור עם עגלתו של העשיר שעמו בא בחנם ועמו יכול לחזור בלי כל הוצאה. נכנס שוב אל הרב ובקשהו שיפטרהו לביטו בברכתו. אל הרב שוב: המתן! הסביר לו העני שא"ל לו להתעכב עוד. באר לו רל"י: יש אמונה ויש בטחון. אצלך הבטחון הוא דבר נקל. כאשר אבטיח לך שתושע יהיה לך בטחון בזה. אבל אני זקוק מקודם לאמונה, שאאמין באמת שהשי"ת יעזור לך. אבל בשביל זה צריך אני להרגיש בלבי הצער שלך כמו אתה בעצמך. ומה אעשה שעדיין לא הגיעה שעתך מחמת שכבר קדמוד הרבה אנשים זולתך. לכן מוכרת אתה אפוא לחכות עוד...

צופה למרחוק

כאשר **סוד** את נכדתו עם הצדיק מנסחיו לא רצה להבטיח מזונות והחזקה להזוג רק ארבעה שנים, בטענה כי יותר אינו יכול להבטיח. כאשר שלמו הארבעה שנים נסתלק...

בריק בספרא

כשנלקח הרב מליאדי למאסר צוה לשלוח תיכף איש מיוחד להרב מברדיטשוב שיעשה פ"נ. מגודל הבהלה והחפזון שכח השליח לשאול

על שם אם הרב. בבואו לברדיטשוב וספר לר"י המאורע התמרמר מאד וזעק וזעקה גדולה ומרה, וישאל אם הרב היה טרוד מזה? — כן! ענה האיש. שאל ר"י: במה, בחיצוניות או בפנימיות? השיב: ראיתי שהיה טרוד רק בחיצוניות ולא בפנימיות, כי את המנעל שכח לייטול והטלית ותפלין לא שכח. נתפעל ר"י, ואמר: הליטאי מסתכל היטב... אחר כך שאל מה שם אם הרב? השיב: שכחתי לשאול. כשנזכרתי בדרך לא רציתי לחזור כי הרב צוה ליסע תיכף. פתח ר"י את החומש שהיה על שלחנו ונפתח בפ' וירא יעקב כי יש שבר במצרים. אמר ר"י: שבר ר"ת שניאור בן רבקה. וכן היה באמת שם אמו.

שכר סרסורות

מעשה בסרסור קטן שראה ברחוב א' עגלה טעונה סחורה ואין קונה. וכן ראה בשוק אחר עגלה עם סחורה אחרת ולא היו קופצים עליה ויבן בשכלו כי היה נכון שהסוחרים האלה יחליפו זה עם זה וכל אחד יוכל למכור במקומו סחורת חברו. אולם ידע כי הסוחרים לא ישימו לב לדבריו יען איננו מהסרסבים המפורסמים, ע"כ הלך אל סרסור גדול ויציע לפניו להשתדל בזה ובשכר הסרסורות יחלקו. כאשר גמר הלז את העסק סירב מליתן לרעהו את חלקו. הזמינו לדין לפני הרב מברדיטשוב אבל לא רצה לקיים הפסק. אמר לו הרב: דע כי אני גם כן סרסור. שאני עוסק בסרסורות בין ישראל לאביהם שבשמים. מוליך זכותם של ישראל למעלה ומוריד שפע וברכה. והנה ראיתי אצל ישראל ג' מיני סחורה שאינם להם לתועלת כלל: חטאים, עונות ופשעים. ולמעלה בשמים ג' מיני סחורות שאינם נצרכים שם: מחילה, סליחה וכפרה. הצעתי למעלה עסק יחליפין. ואמר לי השי"ת לדבר תחלה עם ישראל, אולם הם לא נתרצו כ"כ בזה והבטחתי להם כי השי"ת יוסיף להם עוד על ג' דברים הנזכרים. ובבואי למעלה לבקש על התוספת, ראיתי שם שוב ג' דברים שאינם נצרכים שם: בני, חיי ומזוני. בקשתי מהשי"ת שיתנם לישראל והסכים לדברי. כאשר יצאתי מלפניו שמעתי קול ד' קורא אלי: לוי יצחק בני! ראיתי אהבתך הרבה לבית ישראל וחמלתך עליהם, הודיעני מה שכרך? השבתי: איני חפץ שכר מצד ישראל אבל ממך אקוה על שכר טוב. אמר לי השי"ת: זאת תהי שכרך: אלה השלשה שהוספתי ע"פ בקשתך, בני, חיי ומזוני יהיו מסורים בידך, למי שתרצה תתנם ותקחם ממי שתרצה. ואם אתה תשמע בקולי מוטב ואם

לאו דע כי בן מות אתה. הלז עמד במרדו ויקשה ערפו וילך לביתו
בחרי אף. אבל מיד נחלה ויבן כי דבר גדול דבר אליו הרב וישלח
אליו לבקש סליחתו ויבטיח לקיים הפסק מיד.

שיחת חולין

כעם בא לבית מדרשו של הרבי ר' שמעלקא בעת שעמד בתפלה, ודבר
עם איזה אנשים דברי חולין. כאשר כלה הרבי להתפלל ראה אותו
ויגש אליו ויתן לו שלום, באהבה ובכבוד גדול. שאל אחד התלמידים:
היתכן לקרב מי שאינו שומר פיו מלעסוק בשיחת חולין? השיב לו
הרבי: איתא בגמרא, רב לא שח שיחת חולין מימיו. והוא תמוה.
האפשר להיות כן. מי זה אינו מוכרח לדבר שיחת חולין? אך הכונה
שגם הדבורים והשיחות חולין היו גראים רק בחיצוניותם כחולין, אבל
בתוכיותם היו מלאים כונות קדושות ויחודים רוחנים. במדרגה כזו הם
שיחותיו של ר' לוי יצחק.

רעבון

כעם היה בלויכ בלבוב. למוצאי יו"כ הפצירו בו בבית האכסניא
שיאכל, אבל הוא סירב מלאכול ויצעוק כי לבו כואב לו. אז הביאו
משקאות שונות להשקיט כאב הלב, אמר להם: לבי כואב לי יען שזה
כ"ו שעות שלא למדתי גמרא, תנו לי מסכת סוכה ואיטב בה את לבי,
תנו לו הגמרא וישקוד עליה כל הלילה.

פאר ישראל

רבי נחמן מברסלב צוה על חסידיו: כאשר יסע הרב מברדיטשוב על
המדינה יבדקו תפליהן. ויבאר להם טעמו: הצדיק הזה הוא פאר
ישראל ואפשר שבמקום אחד יולדו בו ולא יכבדוהו כרום ערכו ועיניו
עשה פגם בבחי' פאר ישראל ויש לחוש על התפלין שנקראין פאר.

ספור ורקוד

הצדיק ממראחווי בהספידו עליו אמר: כתיב, עת ספור ועת רקוד.
והוא תמוה דבשאר הענינים כתוב בלמ"ד 'לטעת' לבנות כו'. אבל

האמת כי כל שאר הענינים אינם במציאות בזמן אחד, כי הם שני הפכיים, אולם אלו השנים הם בזמן אחד, בשעת מיתת הצדיק. ספיד למטה בארץ ורקוד למעלה בשמים.

נענועין

ב כל מוצאי יו"ט לא היה ישן והיה מצפה ומחכה לאור הבקר שיוכל לקיים מצות תפלין.

עבודה

רבי אברהם יעקב מסדיגורה אמר: הרב מברדיטשוב בחר לו דרך עבודה קשה וכבדה, אמנם לא למענו בחר בה רק כדי למשוך בה לב בני אדם ולקרבתם להשי"ת.

זכר צדיק

רבי ישראל מרוזין היה רגיל לספר בכל ליל יו"כ מהרב מברדיטשוב, ואמר שזה סגולה גדולה להתתיק הדינים. בנו רבי אברהם יעקב הוסיף ואמר: גם כשמזכירין רק שם עיר ברדיטשוב לבד מתעורר זכותו של אותו צדיק, וראיה לזה מגמרא יומא, הרואה אומר עד שבחברון, פרש"י כדי להזכיר זכות אבות שבחברון.

התלהבות

פעם היה בקונוץ בחג השבועות. בעלות השחר נכנס לחדר המגיד וא"ל שילכו יחדיו להמקוה. א"ל המגיד אני דרכי בנחת וכבודו אש בוער בהתלהבותו. השיב: גם אני אתנהג עכשיו בנחת. הלכו יחדיו, כאשר הגיע סמוך למקוה התלהב והתחיל לפזז ולרקוד עד שנפל לתוך המקוה.

הכרת טובה

פעם שהה בבית המגיד ממעזריטש זמן רב למרות רצון חותנו. הדבר חרה לחותנו מאד וכתב לו מכתב תוכחה. הגיע לידי המכתב קודם יו"כ

והניחו בצלחתו ולא קראו כלל. למוצי"כ קודם מעריב רצה להנפש מעבודת היום, הוציא המכתב וקרא בו תוכחת חותנו: איך שוכח כל הטובות שעשה עמך מאז? מיד עמד והתפלל מעריב בדבקות והתלהבות גדול עד עלות השחר ואמר: הלא השי"ת בודאי הרבה לעשות טובות עמי מעת גוהי מרחם.

די לאב ברמיואך

פעם לן בדרך במלון, בעת יריד. בבוקר ראה היהודים חוטפים תפלתם במהירות וחפזון ומבליעים תפלתם. נגש לאחדים מהם ואמר להם: מא' וואָר וואָר. לא ידעו מה רצונו. אמר להם: כך היתה תפלתכם, בסגנון זה ממש. השיבו לו: הילד המוטל בעריסה, מגמגם בלשונו קטעי דבורים, ואין מי שידע כונתו, אבל אביו ואמו מבינים היטב מה הפצו. כך אנחנו בנים למקום והוא ית' שומע ומבין תפלת כל פה ודלוגם ולגלוגם עליו אהבה. המענה מצא כל כך חן בעיני הרב עד שהתחיל לרקוד מתוך שמחה והוזכר זה בתוך מליצתו בימי נוראים.

בניו

ר' לוי יצחק הוליד שלשה בנים ושתי בנות.
 (א) ר' מאיר הוא היה חריף ומפולפל. נדפס מאתו ספר מיוחד בשם "כתר תורה", כולל חידושי אגדה וחידושי פלפול. נדפס ראשונה במעזירוב בשנת תקס"ג, בעוד המחבר חי. חזיון—בלתי רגיל בין הצדיקים, ונדפס שנית בפדגורוצ' בשנת תרנ"ה. **האבן** נדפסו בשמו חי"ת בקדושת לוי קמא ובקדושת לוי על התורה [פרשה ויקהל]. גם אחיו ר' ישראל מזכירו בהקדמת ספרו ומביא ממנו חי"ת בפנים הספר. החלק חידושי הלכה שבס' כתר תורה ברובו הוא יישובים חריפים עמוקים לקושיות והשגות הראב"ד והכ"מ ולח"מ על הרמב"ם. היה חתנו של ר' אליעזר אבד"ק קרלין אבל ר' משה ראש ישיבה אבד"ק באטושן שהיה חותנו של ר' ישראל מרוזין. ר' מאיר נפטר בימי עלומיו בחיי אביו בשנת תקס"ו. בתניא ח"ב נדפס מכתב ששלח רש"ז לר' לוי יצחק לנחמו על פטירת בנו. בכתר תורה פ' וישב כותב "שמעתי מהצדיק ר' נחום בשם הבעש"ט". משמע ששמע מפיו.
 (ב) ר' ישראל אב"ד מפיקוב ואחר כך מילא מקום אביו

בברדיטשוב. חיבר ספר תולדות יצחק בן לוי עה"ת. הספר הזה נדפס רק פעם אחד. הוא כלו בדרך הרמז וגימטריאות ומלא בקיאות מפליאה בכל מקצעות התורה ומלא ציונים רבים, חזיון בלתי שכיח בספרות החסידות. דבר זה עשה את הספר לבלתי מסוגל לקריאתם ועיונם של המון החסידים באלפיהם ורובותיהם. כן נדפסו חידושיו בקדושת לוי קמא ובתנינא [פ' וישב]. בשנת תרע"ט הודפסתי מתוך כתב ידו קונטרס קצר "תורת ישראל" (א). הוא נפטר בשנת תקע"ח. הסכמותיו נדפסו על הרבה ספרים.

(ג) ר' דוב בעריש. הוא לא שימש ברבנות. נפטר בשנת תקפ"ד.
(ד) בת, אשת הרב ר' יוסף בונם הובא בס' בית רבי [ח"ג דף י"ב].

(ה) בת, אשת הרב ר' נתן מקוונץ הובא במטה לוי מיד"נ ש"ב הגאון ר' צבי יחזקאל מיכלזון מפלונסק ג"י.
שלושת בניו הנ"ל נקברו יחד באהל גדול אחד עם אביהם במעלות הקברות בברדיטשוב.

אשת ר' לוי יצחק אם הבנים הנ"ל היתה הרבנית פעריל בת הנגיד והקצין הצדיק ר' פרץ מלוברטוב בן הגאון ר' אריה ליבוש מאפטא בהג"מ יונה אבד"ק טרלא מח"ס עלה דיונה על ש"ס, בהגאון מ' משה בנימן זאב בהג"מ יונה מקרקא.

אשתו של ר' פרץ היתה בת הג"מ שמואל אבד"ק פיורדא מח"ס בית שמואל על אהע"ז.

אשתו של ר' אריה ליבוש היתה בת הג"מ יצחק פרנקל תאומים אבד"ק זלקווי, סלוצק, ופינסק, בהג"מ יונה תאומים אבד"ק הורדניא, מיץ, מח"ס קקיון דיונה, שהיה חתן הג"מ מאיר אבד"ק בריסק בן הגאון השר מ' שאול וואהל.

(א) כתב ידו היה בידו למורשה מאבותנו ז"צ. אמי הרבנית שינדל היא בת הרבנית חיה בת הרב ~~הקדוש~~ ר' פנחס מניגרעשט בן הרב ר' מתת' יחזקאל מברדיטשוב בן הרב ר' ישראל מפינק. אבי אמי הרב ר' לוי יצחק דערבארימזער אב"ד בניגרעשט ~~היה~~ בן הרב ר' דוד שמואל חתן הרב ר' ליבר מקארניע ~~חתן~~ חתן הרב ר' משה בן הרב ר' ישראל מפינק.

תלמידיו

"ידוע לכל העולם — כותב בנו ר' מאיר בהקדמה לס' כתר תורה — שכל מה אלפים תלמידים אשר העמיד כבוד אאמ"ו שי, אשר למד אותם גפ"ת ופוסקים וג"כ נתלהב לבם לעבודתו ב"ה בשמעם תורתו הקדושה בהדרכה ישרה".

מרב ימים והרחק הזמנים לא נודעו לנו אמנם שם כל תלמידיו בפרטיות, ורק אחדים מהם שנודעו לנו נזכיר פה.

- א) רבי ישראל מקוזניץ. מזכירו בעבודת ישראל בתואר מורינו.
- ב) ר' אברהם דוד מבוטשאטש. בספרו עזר מקודש על אהע"ז [סי' ע"ו] מזכיר שמושו אצלו. בנו הרב מפיקוב להלן סי' קכ"ט בדבר הלכה, ובאשל אברהם קמא סי' תקנ"ח הביא מעשה רב ממנו.
- ג) ר' אהרן מ"מ בויטומיר מח"ס תולדות אהרן על התורה.
- ד) ר' אברהם מרדכי מפינטשוב חותנו של ר' יצחק אייזיק מקמרנה.

ה) ר' משה מסברן.

ו) ר' יוסף מנעמירוב מח"ס וכוזא רבה.

ז) ר' ישכר דוב מח"ס הוכירה.

ח) ר' חיים יוסף אבד"ק פיסטין מח"ס תוספת חיים על התורה.

ט) ר' צבי חסיד מיאמפלא מח"ס אמרי צדיקים.

י) ר' אהרן ארוש, נזכר בשם הגדולים החדש.

חידושים מאבי הרב מברדיטשוב הגאון ר' מאיר אבד"ק הוסקוב בהגאון ר' משה מומושטש"א.

אמר כבוד א"א מו"ר וירח ד' את ריח הניחות, שהריח מהיכן בא הניחות, מחמת שאדם יש בו יצר ואעפ"כ כובש את יצרו ועובד את ד'. גלל כן ויאמר ד' לא אוסיף לקלל כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו, כי ע"י יצה"ר הוא תענוג (קדושת לוי, נח).

א) אמו של הקדושת לוי הרבנית החכמה והמפורסמת בכשרון מעשית שרה סאסא מנע המהרש"א ונכדת הג"מ משה מרגליות אבד"ק טרניגראד, שהיה אבי הג"מ יוסף אבד"ק יחליביץ אבי הג"מ צבי הירש אבד"ק הג"ל אבי הגאון המחבר שו"ת מאיר גתיות. בראש ח"י מאיר גתיות נדפסה הספד הרב מברדיטשוב וקרא להמחבר בתואר גר"ו. גם נדפס שם בראש הספר פלפול מתרב מברדיטשוב.

בשם אאמור'ר זצוק"ל. עם לבן גרתי פרש"י ותרי"ג מצות שמרתי. והדיע לו זאת דרבותינו ז"ל אמרו ששלח להגיד לו ויהי לי שור וחמור שלא יקנא בו, שלא נתקיימו בו הברכות מטל השמים ומשמני הארץ. וזה אינו לא מטל השמים ולא משמני הארץ. וכדי שלא יאמר עשו ימהאי טעמא לא נתקיימו מחמת שלא שמר התורה, והברכות לא ניתנו רק על מנת שיקיים התורה, כפרש"י בפ' תולדות ע"פ והיה כאשר תור, לכן שלח לו שתרי"ג מצות שמרתי ואעפ"כ לא נתקיימו הברכות, אין לך לנטור שנאה על הברכות (שם וישלח).

אבי מורי ז"ל אמר טעם נכון מפני מה על כל החטאים מביאים לה החטאת ואח"כ העולה, ובחטא ע"ז תחלה העולה ואח"כ החטאת. מרינן בגמרא משל למלך שבאים לרצותו נכנס פרקליט תחלה לרצותו ואח"כ מביאין לו דורן, והחטאת הוא הפרקליט לכפר ולרצות את השי"ת. כהדורן שהוא העולה שכלו כליל, והוא דורן ואינו מכפר. והקשה א ז"ל הלא העולה ג"כ מכפר על המחשבה? אך בכל העברות אין ז"ל מצריך מחשבה למעשה ואינו צריך כפרה, אבל בע"ז המחשבה צריכה למעשה וצריך כפרה. לזאת בע"ז העולה תחלה שמכפר על המחשבה שקודמת למעשה (שם בהעלותך). (א)

מתוך מכתבים.

א. ממכתבו של הרב מליאדי ב.

און מבריסק. הגיעני גי"ה בברדיצוב כו' לענין שאלתא כו' וז"ל אחר המלך את אשר כבר עשהו, ה"ה מחו' הגאון החסיד יצחק אבד"ק ברדיצוב... [תשובות הרב בסוף הש"ע יו"ד].

ב. ממכתבו של הרב הנ"ל בשיצא מהמאמר.

הנה לקחתי וברך ולו אשיבנה. ה"ה הרב הגאון הגדול ב.

(א) גם בקדושת לוי על המוצות קדושה א' נדפס סנסן גדול מפני ציד דרוש יד, וכבר ראש הספר כתר א' נדפס בשמו שלפני נחמד.
(ב) זאת עירין קדישין, ספור הצדיק מרווין שהרב מברדיטשוב היה מחותנו ב מליאדי, אף שהרב רבי זלמן היה עומד לפני הרב מברדיטשוב כעבדא קמא ונש"ל היה קירוב לבבות ביניהם.

אגידה ואדברה עצמו מספר, כי הפליא והגדיל ד' לעשות בארץ.
 ביום כגון דא צריך להודיע, כי יום אשר עשה ד' לנו, יום ייט כפול,
 יום ג' שהוכפל בו כל טוב, יום הלולא רבה דרבינו הקדוש ניש וכו' וכו' וכו'
 בס' תהלים בפ' פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי מסוק יצאתי
 יצאתי לשלום מה' שלום.

ביחוד מענין אותנו מאד ההקדמה שנדפסה מעבר לידך השער
היא מלבבת אותנו בסגנונה המלא תום והערצה קדושה. ומפני שגשמי
מכל הדפוסים לכן נכון בעיני להביאה בכתבה ולשוונה :

חידושי אאמ"ו הגאון החסיד וצוק"ל אשר הוא מן המוכן גצ
כעת על התורה וקצת לקוטים העלינו על הדפוס בעזה"ת ונקרא בשם
אשר קרא בעצמו ספרו הגדפס בעודנו חי והוא ספרו על חנוכה ופיו
קדושת לוי. ובודאי מדברי קדשו ית"ה הבו לבבות ש
לעבוד את ד' באמת. כאשר היה עם לבבו הטהור
חיינו. כל מגמותיו לעורר ולהלהיב לבבות
לעבוד את ד' באמת. ועוד ידינו נטויה להעלות על
ברצות ה' דברי קדשו הנעימים על התורה ועל גפ"ת ועל
ושו"ת. ועל השגות גבול בקשתנו מאחב"י בכל מקומות
שלא להדפיס ספר הקדוש הלז בלתי ידיעתנו. ובודאי שארית
יעשו כו' ולא יהיה דבר שהצדיק נתעסק בו נכש"ל בו זרעו
בנו מקרא שכתוב לא אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ערכו
אחריש בדיו לא אחריש על בניו של צדיק שהלך למנו בס' ו
ישתלמו שכר טוב אביהם וימצאו טובות בזכותו. ודבר
ערכו ודבר גבורותיו אשר נתגבר לעשות הטוב והישר. וסודו
של צדיק אשלם לו שכרו גם לבניו אחריו. וכן
יגן על כל ישראל בכלל ובפרט. כאשר היה בקשתו
טובות כלל ישראל. כן ימלא ה' בקשתו כל ישראל אה